

SOCIETĂȚILE TINERIMII.

Școala noastră primară trece astăzi printr'o mare criză materială și morală.

Materialismul vremii de după războiul a micșorat elanul sufletesc al muncitorilor dela catedră. Pe cei mai în etate i-a atras mirajul luptelor politice; foarte mulți căpătându-se, au fost pierduți pentru școală. În erarhia școlară, s'au ridicat și nechemati, ca unși ai cluburilor politice, pe care le-au servit în paguba învățământului și a tinerilor generații de învățători.

Înainte de Unire, în Ardeal, se cunoștea o singură luptă: cea națională. Învățătorii erau cei mai devotați luptători pentru cauza daco-română. Și atunci erau greutăți materiale, nesiguranță în serviciu, dar stăpâniți o credință care încălzea pe toți, făcându-i să uite toate necazurile.

Din gura nici unui învățător nu s'au auzit vorbele: „muncesc, cum sunt plătit”. Fiecare se trudiă să întrecă în activitate pe colegul din satul vecin. Numai meritele câștigate prin muncă — nu prin agitații politice — îl îndreptățiau la un post dela o școală cu mai mulți învățători.

Voiu stărui îndeosebi asupra activității dezvoltate de acești învățători în cadrul societăților formate de tinerii satelor, în societățile corale.

Astăzi ele dispar. Activitatea lor este redusă și în satele bănățene.

Odinioară, în jurul acestor societăți corale, se desvolta o activitate care a contribuit foarte mult la răspândirea simțului pentru frumos și a sentimentelor sociale.

Prin cântecele populare și cântecele patriotice cântate de corurile tinerimii

dela sate s'a păstrat, cu toată urgia vremii, comoara noastră sufletească și s'a adâncit sentimentul național.

Poeziile lui Coșbuc și Goga erau rostite cu lacrimi în ochi de tinerii satelor. Piese de teatru — priceput alese — deprindeau pe săteni la solidaritate națională, procurându-le în acelaș timp și câteva ceasuri de recreație sufletească.

Tot în jurul acestor societăți compuse din tineri și conduse de învățătorii și învățătoarele satelor, s'au păstrat jocurile naționale și portul românesc. După fiecare producție, la care lua parte și „inteligenta” satelor vecine, urmă joc până'n zori, ajutând și acesta la cimentarea sufletului românesc oprimat.

Prin aceste societăți corale, școala s'a ancorat tot mai mult în sufletul populației sătești, care aducea bucuroasă toate jertfele pentru menținerea acestor citadele naționale.

Învățătorii erau înconjurați cu iubire și respect de tineretul satului, dornic de cântec, de joc și vorbă românească.

Am schițat activitatea vechilor învățători ca un îndemn pentru tinerii învățători de astăzi, cari din diferite pricini nu au pus încă plugul în brazda aceasta. Sunt convins că legătura dintre tineretul satului și învățător formează cea mai puternică părghie pentru înlăturarea greutăților pe cari le întâmpină un învățător în activitatea lui. Învățătorii să nu uite că tinerii de astăzi vor fi bărbații de mâine și că ei vor avea mare sprijin în toate planurile bune pe care le urmăresc pentru ridicarea satelor.

Societățile tinerimii într'un sat sunt și un mijloc de progres, căci în jurul acestora se poate desvolta o activitate socială

care să ajute la cimentarea vieții sătești.

Timpul de iarnă este cel mai potrivit pentru înjgheburile unor societăți a tinerimii, dacă ele lipsesc.

Dacă între cititorii revistei se găsesc conducători ai Societăților tinerimii, cari

au realizat un program vrednic să fie cunoscut și de alții, punem cu plăcere la dispoziția lor paginile acestei reviste.

CONST. IENCICA.

PSIHLOGIA CA ȘTIINȚĂ DUPĂ RIBOT *).

Filosofia a început prin a fi știința universală despre lume și viață. Cu timpul, treptat ce cunoștințele s'au îngrămădit, din ea, s'au desprins diferitele științe speciale, care se ocupau de diferitele domenii de cunoaștere în parte, ca: matematica, știința raporturilor cantitative, fizica, apoi medicina, științele istorice și filologice, fiziologia, biologia, etc. Azi e pe cale de desprindere psihologia și sociologia.

Diferitele științe, cuprinzând toate domeniile filosofiei, filosofia a încetat a mai fi „știința universală“, ea ne mai având nici un rost în acest sens, înlocuită fiind de științele speciale. Ea a rămas în schimb altceva, anume disciplina cunoașterii omenești, care se ocupă de natura și esența în sine a lucrurilor, spre deosebire de diferitele științe, care se ocupă numai de fenomenalitatea concretă a lucrurilor, cu scopul prinderii și fixării modalităților lor generale de producere, adică a legilor empirice dela baza lor. S'a produs astfel o dublare de funcțiuni: alta e funcțiunea și rostul filosofiei și alta funcțiunea și rostul științei. Câteva exemple pentru a arăta lămurit aceasta.

Socotind matematica nu ca o disciplină științifică, ci ca parte integrantă în filosofie, problemele ei centrale sunt natura axiomelor, legitimitatea metodei, natura cantității, măsurii, timpului și spațiului, apoi natura numărului în sine și

a. m. d. Filosofia vrea să facă mai întâi deplină lumină asupra acestor postulate și principii ale matematicii, urmând ca numai după aceea să procedeze și la întrebuițarea lor, după părerea ei fiind absurd și nelogic a lucra cu un instrument de cunoaștere înainte de a cunoaște perfect natura lui. Reprezentantii matematicii, ca știință, procedează cu totul altcum. Fără a se mai preocupa de natura spațiului, timpului, numărului, etc., pentru a împăca pe Newton cu Leibnitz, Locke cu Kant, ori alții, ei acceptă, fără discuție, axiomele matematice și realitatea spațiului și a timpului, așa cum se prezintă ele cunoașterii noastre de toate zilele și o iau pur și simplu la drum, unii mulțumiți fiindcă ajung la rezultate și așa. Mai ales că aceste rezultate de obicei sunt mult mai de valoare decât cele ale filosofiei! Același lucru se întâmplă în fizică, chimie, biologie. Fizica s'a constituit ca știință atunci când Galileu a renunțat a se mai ocupa de natura în sine a mișcării, mulțumindu-se a pleca dela constatarea și admiterea ei ca atare, cum se prezintă în realitate experiența zilnică, și căutând a analiza și descompune în părțile ei compotente și a-i prinde legile de producere în anumite condițiuni date. La fel cu celelalte științe. Linguistica nu mai studiază natura în sine a limbajului, ci se mulțumește cu clasarea și găsirea legilor de apariție, existență și moarte a cuvintelor; biologia nu se mai ocupă de natura în sine a vieții, ci de legile ei de manifestare și reacțiune, față de mediu, etc. Toate lasă la o parte pre-

*) Fragment din lucrarea „Psihologia franceză contemporană“, care va apare în decursul anului.

ocuparea de ce a fost la începutul lucrurilor și ce va fi la sfârșit, precum și de ce se ascunde în dosul lor, preocupându-se numai de fenomenele ca atare, ca realități concrete de cunoaștere. Renunțând la ceea ce formează trecutul, viitorul și esența lucrurilor, se mulțumește a ști și a cunoaște prezentul, așa concret și real cum el ni se înfățișează; renunțând la o fondare principială, se mulțumesc cu una practică, bună mulțumită, fiindcă rezultatele ei sunt indiscutabil mai bune decât cele ale filosofiei. Geniul uman, în cazul științelor, „nu-și mai cheltuiește energia pentru a rezolva insolubilul și pentru a găsi ceea ce nu e de găsit, ci-și economisește totul în profitul cercetării faptelor concrete, care merge într'un progres continuu”. „Riguros vorbind, ele (științele) n'au de loc început, ele debutează la hazard, cum pot; nu se știe nici de unde vin, nici unde merg; în schimb însă se știe ceea ce sunt. Pentru cine le judecă și caută să le înțeleagă ca filosof, punctul lor de plecare e șubred, rău stabilit și nefondat; dar dacă filosofia le condamnă, experiența le absolvă. Și logica deasemenea, arătând că ele trebuiesc să procedeze ca atare”.

În lumina acestor fapte, putem înțelege condițiunile cu care științele aparținătoare încă filosofiei, pot deveni independente. Vor trebui să plece dela un anumit postulat, dela anumite adevăruri raționale și experimentale, fără a se opri un moment la chestiuni de principiu, lăsând acestea filosofiei. Morala, de exemplu, nu se va mai ocupa deloc de ceea ce e binele în sine, psihologia nu va mai întreba nicicând ce e sufletul. Ele își vor interzice orice excursie în domeniul cauzelor primare. Aceasta e condiția absolută a existenței lor ca științe exacte și capabile de progres. Acei cari au reproșat acestor tentative de emancipare, că sunt lipsite de fondare și care au zis moralei și psihologiei: „E antifilosofic să vă încercați să vă lipsiți de o metafizică

prealabilă” debutul vostru e arbitrar, datele voastre sunt afirmate, nu discutate, voi nu sunteți deloc fixate asupra principiilor!”, cum de n'au văzut ei că e vorba aci de o necesitate logică și că o știință care discută toate, nu rezolvă nimic, că desbaterile asupra principiilor opresc pentru totdeauna de a ajunge la consecințe? Cum de n'au văzut ei că reproșul lor trebuie să se adreseze tot așa de mult și geometriei, fizicei, chimiei, cu un cuvânt tuturor științelor constituite actualmente? Vor opune această dificultate cu totul gratuită că ceea ce e cu puțință pentru studiul naturii, nu e pentru cel al omului; că poți să te lipsești de primele principii, când e vorba de studiul materiei și proprietăților ei, fără a putea însă face aceasta, când e vorba de suflet și manifestările lui! Această afirmație nu numai că nu va fi bazată pe fapte, dar va fi contrazisă de fapte. Printre științele, zise *morale*, adică acelea care au drept obiect manifestările gândirii și voinței umane, nu plasăm oare știința limbii, dreptul, economia politică, care-și interzic cât mai mult cu puțință și pe zi ce trece tot mai mult, toate discuțiile metafizice?“. Iar drept concluzie la toate: „Ceea ce poate constitui o știință independentă e studiul faptelor și numai al faptelor“. În acest fel s'a procedat în cazul psihologiei germane și engleze — ceea ce Ribot arată lămurit în cele două lucrări de istoria psihologiei — și în acest fel va trebui să procedeze și psihologia franceză. Ea va înceta să mai fie o disciplină a filosofiei, care să se ocupe de natura sufletului și facultăților sale, cum e cazul la Maine de Biran, Cousin, Jouffrey, — căci această cale nu va duce nicicând la adevărată știință exactă și pozitivă și se va ocupa de fapte și numai de fapte, descrierea, clasificarea și reducerea lor la legi, fiind singura și unica ei preocupare.

NICOLAE MĂRGINEANU.

PAGINI AUTOBIOGRAFICE.

(Scrisoare adresată domnișoarei Rotten)

de Giuseppe Lombardo-Radice

Așadar și eu avusesem la Pisa elevii mei privați și-mi făcusem primul stagiu de educator.

Avusesem și mai mulți elevi la Firenze, unde am continuat viața de student încă doi ani de zile, deja ca student laureat, cu o bursă mică, abia de 90 lire pe lună, cecece mă constrânse să-mi caut și un alt câștig. La Firenze dădeam ore la colegiul „La Qubice“, un colegiu vechiu și frumos, susținut de Barnabiti, și acolo aveam două clase, una de copii de zece ani, și cealaltă de tineri din clasa opta secundară, aproape de o vârstă cu mine. Eră prima mea școală între anii 1901—1902, în care-mi înfăptuisem pedagogia mea practică. Dădeam mare teren poeziei, pentru copii, am lăsat multe pe seama imaginației copilului și a tânărului, amintindu-mi totdeauna frăților și verișorii mei, pe colegii mei de liceu și de Universitate, pe profesorii mei.

Pedagogie din instinct, pentru că din propriu zisa pedagogie nu-l cunoșteam decât pe Pestalozzi — pe care l'am citit împreună cu surorile mele, încă de copil — și pe Herbart, despre care a făcut un curs scurt la Firenze profesorul Tocco. Însă Herbart eră pentru mine un „anti-patic“ și numai după mulți ani am început să-l sufăr, apoi să-i cunosc valoarea, rămânând cu toate acestea întotdeauna un antiherbartian convins (să mi-o ierte profesorul Credero!)

Prima mea experiență adevărată în legătură cu cecece se numește azi „școala nouă“ am câștigat-o în 1902. Există la Firenze un „Colegiu pentru orfanii de marinari“, protejat de ducele Strozzi. Având ca elevi pe câțiva „mici marinari“ într'un institut privat, în strada S. Reparata (azi cred că nu mai există), am vrut să cunosc colegiul și am început s'o frecventez. Nu eră numai o școală, ci mai mult decât atât. Avea elevi dela vârsta

de 6 până la 14 ani, aproape toți mici ligurieni; viața colegiului se desfășură prin munca lor. Ei frecau pe jos, dregeau hamacurile, supravegheau ca ajutoari de bucătărie și dădeau semnalele de trambiță pentru comunitate și — cel puțin în parte — ei își cărpeau și-si coseau hainele de purtat. Cei mai mici erau încredințați celor mai mari, un singur învățător supraveghia la instrucția celor mici; dar cei mari frecventau școale de afară, la institutul despre care v'am vorbit. Acolo se făcea multă gimnastică marină, sus pe niște catarguri mari de corabie, implântate în mijlocul unei curți mari, și mâinile acelor copii erau foarte dibace în exercițiile de noduri, în mici construcții mecanice, în ilustrările ingenioase ale feluritelor obiecte. Sub aparența unei vieți puțin cam prea militărești, se ascundea o mare libertate pentru băeți, împreună cu o mare responsabilitate, erau tratați „ca niște oameni mari“ fiind însă respectată vârsta lor fragedă în așa fel, încât instituția eră în acelaș timp școală, educație fizică și familie. Vara erau duși la mare și navigau serios.

În mijlocul acestor marinărași găsii o deplină satisfacție a necesității mele de a educa. Petrecusem cu ei cea mai mare parte la excursiile lor; adesea „mă invitau“ la cină și eu primeam invitația pentru a face plăcere micului școlar — ajutor de bucătărie. Adesea, după vre-o excursie, dormeam la ei, și un mic marinăraș mă învăța să fac hamacuri, iar eu în orele libere eram „cantastoria“ lor. În deosebi cei mai mici mă iubeau. Azi, după mai mult de 25 de ani, sunt încă în legătură de corespondență cu unii dintre acești vechi școlari, ajunși oameni maturi, mulți părinți deja, deveniți oameni de mare, bravi, simpli și dragi, cu sufletul bogat de virtuțile tradiționale.

Chiar în luna aceasta am întâlnit la Roma într'un tramway pe unul dintre ei, care mă recunoscuse și păru foarte fericit.

Cât datorez micilor mei marinari? Spun fără să exagerez, că le datorez totul. În 1903 am fost numiți profesor la clasa întâia de liceu într'un orașel pe Etna, la Aderno. Atunci eram de 24 de ani. Ca imintire ale acestor prime lecții ținute de mine am o cărticică care am scris-o pe atunci: „Dela școala primară la cea secundară“. Aici am citat în felul meu din câteva scrieri din tinerețe ale lui Gentile, asupra „Unității școlarelor secundare“ și acel eseu admirabil al său asupra „Conceptului de Pedagogie“ din 1900, care e aproape însăși nașterea noii pedagogii italienești, și considerasem cl. I. de liceu ca și o clasă a VI-a primară și de aceea am devenit „antigramatic“; m'am raportat la studiul meu asupra copiilor, înțeles nu ca un studiu schematic de psihologie, însă, ca o intuiție a individualului, am ajuns ca în școli să se discute despre felul meu de a concepe religia (fără însă de a vorbi vreodată despre religie în înțelesul strict al cuvântului) ca un „sentiment profund al frumuseții vieții, întovărășit cu necesitatea de a scurtă această frumusețe în toate manifestările ei“, accentuasem respectul meu față de copil și dorința de a obține destăinuirea sinceră a sufletului său.

„Sentimentul — ziceam eu — deși de o natură individuală intransmisibilă, tinde să-și găsească o expresiune și să se comunice (manifeste). În expresiune încețeașă pasivitatea și începe libertatea umană“; expresiunea e chiar socialibilitatea copilului. Aceste să fie primele mele aspirații neprecise la metoda activă? Din punct de vedere didactic, această primă încercare a mea merită de abia luarea aminte pentru două puncte mai însemnate: predarea limbii latine, contopită cu cea a limbii italiene, pentru a da mai multă viață latinei, concepută ca vechea limbă italiană, îndrumarea limbii italiene prin studierea dialectelor suprimarea

sistemului tradițional de a compune lucrările împreună, înlocuindu-l întotdeauna cu exerciții de expresiune individuală a vieții de școală și de acasă, cu exerciții de expunerea experienței și a lecturilor cu mici narațiuni de subiecte novelistice populare locale. Acesta este unul dintre primele nuclee ale ideilor mele și a propagandei mele și ale altora de dreptul furtiv, în contra retoricii și a compunerilor școlastice, propagandă deja victorioasă, mulțumită reformei lui Gentile din 1923.

Tot în același an inițiasem acele „ocupații intelectuale recreatoare“ sau „jocuri de inteligență“ la recreație pentru copii, între o lecțiune și alta și le-am făcut și pentru latină mai ales, preluând ideea lui Basedow. La această idee a ocupației recreative m'am reîntors apoi de mai multeori, chiar și în reforma didactică din 1923. Incurajasem în acele timpuri „spiritul de colecție“ a copilului, folosindu-l spre strângerea ilustrațiilor, cari ar putea da o oarecare concretitudine istoriei civilizației romane, ceea ce pe atunci nici nu există în programul de studiu a clasei I de liceu. Am progresat un pas între anii 1904—1905, predând în clasa I de liceu, la Arpino, patria lui Mario și a lui Cicerone. Acolo organizasem în mod didactic „antigramatica“ mea, ajutând pe elevii mei să descopere — în mod copilăresc, cum puteau ei cu cei zece ani ai lor — marea bogăție a limbii și imposibilitatea de a da „regule“. Eră un joc liber de căutarea defectelor înăscute în regulile gramaticii de falsă rațiune, pe care, durere, o aveau deja în cap când începusem să-i învăț eu.

În predarea limbii latine am mers cu îndrăzneala până la suprimarea gramaticii și a întrebuintării dicționarului, până la compunerea în latinește, ca din glumă, explicând de exemplu Geografia la hartă, sau rezumând mici bucăți de istorie. Eră o latină veselă, ridicolă aproape, compusă... din câte știau ei, ceea ce eră foarte puțin, însă le dădă o impresie de vivacitate și o dorință de a învăța și de a ceti, ceea ce mă încântă.

Antonio Fiammazzo — valorosul interpret a lui Dante, — care era președintele școlii din Arpino, avu o surpriză plăcută, constatând că copiii de clasă întâia făceau în clasă într'un timp foarte scurt și fără vreun ajutor, lucrări scrise de latină, cari ar fi fost grele și pentru copii de clasă a treia.

Secretul meu era în a concepe limba ca o unitate indivizibilă (iar programele propuneau întâi morfologia, apoi sintaxa!) unitate și organism complet, începând din primul moment, făcând să crească din sine însăși, dintr'o latină copilărească, o latină din ce în ce mai bogată și mai precisă: aceea a scriitorului. Și e mare păcat că nu există aproape nimic într'adevăr copilăros, popular, să zic, dialectal și folcloric în literatura latină!

Scriitorii latini erau prea puțin copilăroși, și, pentru copii, ei sunt prea înfășurați în toga lor. Iar de altfel, încercasem să trăiesc cu școlarii mei în afară de școală, și, aceasta fiind foarte ușor într'un mic centru rural ca Arpino, mai ales mă plimbasem mult cu ei afară, pe câmpii.

Când trecui la predarea pedagogiei în școlile normale — la Foggia, între 1905—1906, la Palermo, 1906—1907 și 1907—1908; la Messina în 1908, numai pentru câteva luni (apoi cutremurul sguduitor distruse școala și pe atâți dragi elevi ai mei), la Catania 1908—11 mă găsii într'un mediu atât de straniu și atât de fals, încât mă simțiam disperat. Azi în școlile de aplicație vin regulat tineri studenți, atunci veniau o mulțime de ștregari din alte școli medii sau chiar unii cari și-au greșit cariera și au încercat alte ocupații. Imi aduc aminte că la Foggia aveam zeci de elevi de aceeași vârstă cu mine și chiar patru mai bătrâni: trei dintre ei erau capuri de familie! Imi dădui strigătul de alarmă în 1906 la Congresul Asociației Naționale dintre profesorii și amatorii de filosofie cu o dare de seamă asupra „Pedagogiei și predării în școlile normale“.

Dar găsii o foarte mare recompensă în

școlile primare (clasa I—V), care erau anexate școlilor normale. Aici făcui adevărata mea practică de învățător, eu, care trebuia să formez învățătorii! Adevărații mei elevi în amii aceia erau copiii mici; adevărații mei maestri erau bunii învățători din școlile elementare, cu cari m'am întovărășit frățeste. Petrecusem în școala primară foarte multe ori din propria mea plăcere, făceam pe ajutorul învățătorului clasei, adesea îl suplineam; în recreație eram tovarășul copiilor. Aceasta era adevărata mea experiență, prin care am câștigat cea mai mare comoară a vieții mele: încrederea în forțele creatoare proprii copilăriei. N'am publicat nimic în epoca aceea în legătură cu educația copiilor, până la 1913, afară de câteva discuții, în 1911, tipărite aproape în mod privat. Dar pot să zic, că toate „Lecțiunile“ mele de didactică din 1913 sunt bazate pe aceea foarte interesantă experiență. În același timp introdusem „lucrarea liberă personală“ în programul cursului meu de pedagogie. Imi aduc aminte că timp de un an de zile, la Catania, tinerii mei viitori învățători lucrau, fiecare pentru sine, întregul an, la studierea vieții sociale, a instituțiilor, școlii, condiției de cultură poporană în propria lor regiune; erau aproape toți din regiunile de țară din provinciile orientale ale Siciliei. Prin cercetările lor ei nu numai că și-au dobândit experiența lor personală, dar chiar și eu învățasem să cunosc populația insulei mele. Cine nu lucră la tema aceasta, își alegea alte cercetări și studii, după propria plăcere, dintr'un plan foarte bogat de lucrări, pregătit de mine (după sistemul ce se chiamă azi „Laboratory plan“). Micile monografii erau examinate de mine în două rânduri: întâi în schița generală, apoi în executarea detaliilor. Pentru studierea datelor, tinerii trebuiau să răscolească bibliotecile, arhivele comunale, să consulte volume de statistică, legi, anchete și chiar cărți de pedagogie și de istoria școlii, trebuiau să facă din când în când vizite, să convorbească cu autoritățile politice și

administrative, să se sfătuiască cu directorii și inspectorii de școli, trebuiau să scrie scrisori, să formuleze cereri învățătorilor micului lor orașel, să studieze obiceiurile și literatura poporană locală, trebuia în sfârșit să culegă documente și fotografii.

Despre încercarea aceea de „Dalton Plan“... „avant la lettre“, din 1910, se găsesc dări de seamă în revista „Nuovi Doveri“ din Noembrie 1910. Capo-d'opera genului mi-a venit dela un școlar, care, pentru susținerea sa, conducea cu fratele său o vânzătorie populară de cărți și ziare și care, înainte de a veni la școala normală, scria „romanul cavaleștești“ în gustul poporului sicilian, care în adorația lui pentru Carol cel Mare, Orlando și faptele vitejești ai paladinilor, merge până acolo, încât îi pictează până și pe carul său. Acel tânăr *impasticeiatore* (?) de literatură eftină azi e un valoros dramaturg dialectal și un novelist fin și delicat: Constantin Catanzaro. Pe atunci, deși... scriitor pentru marinari și căruțașii din Catania, era simplaminte un

vânzător de ziare, cu o cultură primitivă. Inșă era un spirit meditativ și un observator bun; alese ca subiect de lucrare: „Desvoltarea intelectuală a poporului din Catania“, adăugând: „observat după vinderea mea de ziare“. Era o adevărată revelație pentru mine, profesor și catanez!

Alte multe lucrări de acest gen le păstrez pentru mine și mi-am promis să le studiez, pentru ilustrarea încercării mele de „Școală-laborator“ din timpurile acele.

Ceeace mi-e teamă să releveze faptul, că cu acei elevi ai mei din 1910 am continuat să lucrez mai departe mai bine de cincisprezece ani, până azi. Cu ajutorul lor am putut întinde rețeaua unei inițiative în Sicilia mea, ci sunt colaboratorii mei cei mai activi în întemeierea bibliotecilor populare, ale azilelor, ale coloniilor școlastice. Nici unul dintre ei (nu puțin, vaș, au murit în război) n'a lipsit vre-odată să răspundă chemării mele.

(Tradus de Olga Caba.)

ȘCOALA SENINĂ DIN AGNO.

Atențiunea pedagogilor din Europa și America este atrasă tot mai mult spre înviorare. Teoriile sunt un lucru bun. Dar, cum să le aplicăm? În acest scop o zi petrecută într'o școală experimentală, sau într'o școală model, este mai instructivă decât un semestru de studii abstracte într'o universitate și valorează mai mult decât cititul multor volume groase.

Dar și aici se ivește o dificultate. Ceeace se vede într'o școală model este rezultatul multor ani de eforturi.

Vor ghici și vor înțelege rezultatul sforțărilor făcute numai aceia cari, prin pregătirea lor anterioară, teoretică și practică (mai ales practică), știu din experiență ce greutăți se întâlnesc și care este idealul către care trebuie să se orien-

teze, oricât ar costa, școala viitorului.

Tocmai pentru aceasta sunt în fiecare an, tot mai numeroși vizitatorii pe care-i vede sosind școala primară superioară din Agno. Nu curiozitate îi îndeamnă pe atâtea sute de învățători, profesori și inspectori, veniți din toate părțile lumii. Este un sentiment mult mai profund. Acești vizitatori poartă în sufletul lor o nevoie de perfecționare. Ei simt în modul cel mai viu sentimentul propriilor lipsuri și ezită asupra drumului pe care trebuie să-l urmeze. Au încredere într'o perfecționare mai desăvârșită, dar le lipsește viziunea clară a mijloacelor care trebuie puse în aplicare. Lată de ce vin ei la Agno.

Am venit și eu, pentru a petrece acolo opt zile, în Aprilie trecut.

Am fost profund mișcat de cecece am văzut. Atâta respect, atâta mulțumire, atâta spontaneitate, asociate cu un spirit de muncă stăruitoare, atâta libertate de mișcare, asociată cu o disciplină și o liniște, foarte rar întâlnită în alte părți!

E asemenea unui liniștit cuib în care păsărelele se prepară, pentru cucerirea zărilor nemărginite. E o mănăstire asemenea aceloră pe care le-am văzut lângă Florența.

Astfel apar aceste suflete de copii, de copii simpli de agricultori, de meseriași, de lucrători, în frăgezimea lor candidă. Calmul privirii lor, în frăgezimea și seriozitatea care le radiază din ochi, amabilitatea cu care se comportă unii față de alții, humorul lor, veselie care erupe în toate spontană, seriozitatea veselă care li învăluie pe toți cu lumina sa, toate acestea demonstrează că ne aflăm într'un loc excepțional, într'un pământ ales. Cine face acest miracol? Este învățătoarea modestă și atât de devotată operii sale, Doamna Maria Boschetti Alberti? Ea ne asigură că nu! Este metoda pe care ea o întrebuițează? Este conversația de dimineață, este Academia prin care se cultivă frumosul și binele, este munca individuală prin care fiecare înaintează cu pasul său propriu? Poate să fie așa. Dar aceasta nu ajunge. Atunci ar fi programa? Dar programa de bază este cea prescrisă de regulamentul școlar oficial; și acela pe care îl adaug băeții, sub forma de probleme luate din actualitate și sub forma de monografii istorice și folclorice ale satului lor natal, vine din inițiativa lor proprie și nu din sugestii pornite din afară. Dacă este întrebată doamna Boschetti, care este secretul său, ea răspunde: „Mediul este care conduce la aceste rezultate” și de unde vine acest mediu? — Mediul naște în sufletul însuși al copiilor. Respectați personalitatea lor intimă, profundă, sensibilă și creatoare, și voi veți obține ori unde aceleași rezultate!”

Trei lucruri sunt necesare pentru a realiza Școala Senină: 1. A favoriza crea-

rea unui mediu sănătos, de respect reciproc și de devotament pentru adevăr și frumuseță.

2. A acorda libertatea de alegere a materiei, programa oficială servind numai ca bază și punct de plecare.

3. A acorda libertatea timpului, adică libertatea de a alege momentul în care se va face cutare sau cutare alt lucru. Așa se respectă ritmul individual al fiecăruia, care-l duce la acțiune sau la repaus conform echilibrului sau dezechilibrului momentan al naturii sale.

Și rezultatele sunt acolo. Rezultate actuale și aparente: armonia și seriozitatea muncii în școala senină. Rezultate viitoare și invizibile, cari se vor releva și la examene (da, și la examene așa de puțin psihologice, pe cari le-au inventat legislatorii școlari de acum o sută de ani), și mai presus de toate în viață; în viața viitoare de soți, de tată sau mamă, de profesioniști, de cetățeni.

Și nu acesta este scopul cel mai înalt și cel mai frumos care se poate concepe: — a înzestra națiunea cu femei și bărbați sănătoși și echilibrați, a înzestra omenirea cu ființe armonioase, pentru care a adora pe D-zeu devine actul de mulțumire cotidiană și naturală?

Leția mare care ne vine nouă pedagogilor din toată lumea dela Școala senină din Agno este aceasta: valoarea unei școli nu se naște din dispozițiile exterioare, ci dintr'o stare sufletească interioară. Nu se naște din programele mai mult sau mai puțin supraîncărcate; nu se naște din metodele mai mult sau mai puțin active, acolo unde se amestecă în doze înțelepte munca și recreația, atenția, memoria, judecata. Nu se naște din hârtie, din penițe, din localurile școlii și nici (tremur scriind aceasta) din vizitele d-lor inspectori. Nu. Valoarea școlii naște din seriozitatea sufletească a învățătoarei și a copiilor. Naște din sănătatea lor spirituală, din armonia care emană din ei. Tot cecece se exprimă înainte de omicare alt lucru în mediul școlar. Pentru aceasta, fără mediul senin

voi nu veți face nici un bine; cu acest mediu veți obține totul. Și apoi, din mediu, seninătatea se răspândește asupra fiecărui copil, îl pătrunde la rândul său și la timpul său: pe unii imediat, pe alții mai lent. În fiecare an, mediul absoarbe și pe cei nou sosiți și adaptarea lor activă se face dela sine.

În conferințele sale D-na Boschetti povestește cu predilecție „convertirile“ sale de copii. Unii au fost tratați rău acasă, alții n-au fost înțeleși în școala unde erau mai înainte; toți au primit cu neîncredere lucrul care le-a fost impus, disciplina impusă. Ei au fost deciziși să reziste din toată puterea lor autoritarismului insuportabil al adulților. Și vedeți miracolul! Iată-i surzători, veseli, activi, plini de considerație față de Dna Boschetti, care nu le-a spus nimic, sau a-

proape nimic. Mediul face totul.

Mediul? Da. Dar acest mediu este produsul a ceva mai profund. El este acțiunea *Unuia*. A unuia care lucrează în suflete, pentru că este lăsat să lucreze liber. Liniște! Liniștea în care voi veți auzi cuvântul său și veți înțelege sensul extern al acestor cuvinte: „Lăsați să vină copiii la Mine!”

În adevăr, mare este lecția pe care o primește un învățător la Școala senină din Agno.

1—VI. 1931.

A. FERRIÈRE.

(Tradus de Al. Doboși.)

NOTĂ. Acest interesant articol, datorat dlui Adolphe Ferrière, pedagogul elvețian, cunoscut învățătorilor noștri atât din lucrările sale, cât și din vizita făcută în România, a fost luat din revista italiană „Il gruppo di azione“.

LECȚII DE INTUIȚIE. CL. II.

Ascultare: **Lupul.**

Lecție nouă: **Vulpea.**

Am auzit că voi ați învățat despre lup. Care animal depe lângă casa noastră seamănă cu lupul? Care dintre câini seamănă mai bine cu lupul? (câinele lup). După ce putem cunoaște că e un lup și nu câine? (e mai mare și mai puternic). La ce trebuie să ne mai uităm ca să cunoaștem lupul? (la blană). Ce culoare are blana lupului? Ce mai știți voi despre blana lupului? De ce i-a lăsat Dumnezeu blană mai bună lupului? Când e blana lupului mai deasă și mai frumoasă? De ce oare? La ce trebuie să mai luăm încă seama ca să cunoaștem bine lupul? Cum e coada lupului? Dar când lupul e mai departe, știți voi ce fac oamenii ca să-l poată cunoaște? (chiuie). Ce face lupul atunci? (se întoarce cu tot trupul). De ce? Dar pe înserate sau noaptea, cum putem ști că lupul e prin apropiere? (ochii lui lucesc ca doi cărbuni aprinși). Dar fără să-l vedem, putem să știm că lupul nu e departe? (după urlet).

Când urlă mai mult lupii? Cum e urletul lor? Dar unii călători nici nu-l văd, nici nu-l aud și cu toate acestea știu când lupul este prin împrejurimi. Cine le spune? Da, copiii, cail simt foarte bine lupii dela o depărtare mare de tot și fără să-i îndemne stăpânul, ei sforăie și fug cât îi țin picioarele. Când ies lupii în calea oamenilor? (când sunt flămânzi). Când omul pleacă la drum — pe o vreme ca aceasta — ce ia cu el? (pușca). De ce-i e frică omului de lup? (are colți foarte puternici). Despre care oameni se zice că au colți de lup? (aceia cari sunt răi). Ce fel de animal e lupul? (rău). Dacă se dă el și la om, ce fel este? (îndrăzneț). Când e iarna lungă și grea, lupul intră și în sat. Dacă nu-l simte nimeni și intră într-o turmă, ce face? (trânțește toate oile, atât e de lacom de sânge). Cine știe cum mănâncă lupul? (cu lacomie, înghițe bucăți întregi, fără să mestece). Copiii povestesc *Lupul și cocorul*. Despre care

copii sau oameni zicem că „mănâncă ca un lup”? Dar când zicem că avem o „foame ca de lup”?

Dintre voi, care a văzut lup? De ce? (stă în pădure). Dar mai toți ați fost în pădure, de ce n'ați întâlnit pe cumătrul lup? (vara, stă liniștit în desișul pădurii). Care dintre voi ar fi fost bucuroși să-și iasă lupul în cale? De ce? (e un animal fioros). Cu toate că e fioros, unii oameni sunt bucuroși să-l întâlnească! (vânătorii). Când pot vânătorii să dea mai ușor de urma lupului? (iarna, când ninsoarea e proaspătă). După ce se iau ei? (după urmele picioarelor). Când putem să netezim blana lupului fără frică? (când e mort). Și când încă? (când cumpărăm blana lui din prăvălie). Ce fac oamenii din blana lupului? (gulere, manșoane, o pun întreagă înaintea patului).

Pauză.

*

Știți voi alt animal care își are locuința tot prin desișuri și prin locurile mai puțin umblate din pădure? (jupâneasa vulpe).

Să-i punem chipul aici, în fața noastră, fiindcă vorbim despre ea!

Predare.

Cu care din animalele domestice seamănă vulpea?

Uitați-vă bine de tot la ea, ca să puteți spune după ce avem s'o cunoaștem? (e mai mică decât cămele, are blana roșcată, are coada lungă și stufoasă).

Dintre părțile trupului, la care ne place să ne oprim ochii mai mult? (la cap). Cum e capul? Dar botul ei?

Unii câini au urechile blegi. Vulpea are urechile numai în felul acesta. Spuneți voi, cum sunt urechile vulpii? De ce le ține așa oare? (vrea să nu-i scape nimic).

După felul cum își ține capul, ce vedem numaidecât? (că e îndrăzneată, că e obrăznică chiar).

În afară de ce-am vorbit împreună despre vulpe, voi ce mai știți despre ea? (e foarte șireată, vicleană). Știe cineva vre-o întâmplare din viața vulpii din

care să se vadă cât e de vicleană? (copiii povestesc: Vulpea și țapul, Vulpea și turturea, Corbul și vulpea, Vulpea și pescarul). Cu această ocazie se lămuresc și expresiile: *Ce mai vulpe ești!* și *Vulpoi bătrân*. Ce fel de inimă au oamenii, animalele care sunt viclene? (rea). Dar ca să se priceapă bine, la viclenii, cum trebuie să fie mintea lor? (isteată). Ce fel de animal este cucoana vulpe care se pricepe atât de bine la viclenii? (un animal isteț). Unde trebuie să ne uităm ca să putem ști dacă animalul e isteț, răutacios sau blând? (în ochii lui). Priviți ochii vulpii și spuneți ce se poate vedea în ei?

Voi știți cum se numește locuința vulpii? (cuv. vizuină se scrie pe tablă și se citește în cor). Cu ce-și face vulpea cușul ei? Unde are vulpea ghiare? Să le arate unul dintre voi! Cum trebuie să fie ghiarele vulpii, ca să poată săpă pământul cu ele? (puternice). Când mai folosește vulpea ghiarele? Ce pradă are vulpea în ghiare? Priviți și spuneți cum se folosește vulpea de ghiarele ei! Le înfige adânc în carnea animalului, așa cum înfigem noi dinții furculiței în bucata de carne pe care vrem s'o mâncăm. Ce sunt deci ghiarele pentru vulpe? (un fel de furculiță). Noi cu ce tăiem carnea în bucăți mai mici? Dar cuțitul vulpii care e? (colții). Cum sunt colții vulpii dacă poate tăia bine cu ei? (ascuțiți). Care din animalele domestice mănâncă la fel cu vulpea? Care dintre voi a băgat de seamă cum mănâncă cămele? Cum sunt colții vulpii dacă ea poate să tragă cu ei și să desprindă bucăți mari de carne? (puternici).

Pauză.

*

Uitați-vă încă odată bine de tot la vulpe, ca să vă rămână în minte așa cum este chipul ei!

Inchideți acum ochii și-mi spuneți: ce parte a trupului o vedeți mai bine la chipul din mintea voastră!

Se face în felul acesta recapitularea diferitelor părți ale trupului vulpii și

insușirilor lor. Se stăruie asupra părților caracteristice în felul următor:

De aci înainte, copii, voi trebuie să cunoașteți bine de tot vulpea.

Dacă pe înserate un animal trece repede drumul deacurmezișul înaintea noastră, la ce trebuie să ne uităm, îndată ce-l vedem, ca să știm dacă a fost câine sau vulpe?

Cum e coada vulpii? De ce să nu ne uităm și la celelalte părți ale trupului? (n'avem vreme). Dar când o vedem ziua prin porumb sau prin iarbă înaltă, după ce o putem cunoaște ușor? (după blana). Ce culoare are blana vulpii? Dar când am vedea-o cu capul sus, așa cum este chipul din tablou, la ce trebuie să ne uităm repede? (la botul ei). Spuneți, încă odată, cum e botul vulpii?

Dar fără s'o vedem, cum am putea să știm că e pe aproape o vulpe? (după scheunat). Dar când scheună vulpea? (mai ales când se ceartă cu câinii, sau când e prinsă vie). Cine prinde vulpea, copii? Care sunt dușmanii, deci? (omul, câinii și alte animale mai mari). Cu ce se apără vulpea, când viața ei este în primejdie? (cu colții). Da, copii, cu colții atunci când nu mai poate altfel. Știți voi cum se mai apără vulpea? (se prefăce că e mcartă, nu fuge drept; când e pe aproape vizuina, intră în ea).

Și când intră în vizuină, știți ce face? (iese pe altă parte, pe unde nici nu bănuiești). Dar fiindcă omul știe că e vicleană rău, ce face, mai ales când vrea s'o prindă vie? Și când pune cursa, ce grijă are? (s'o acopere cu frunze, cu iarbă ca să n'o vadă vulpea).

De ce suntem noi, oamenii, dușmanii vulpii? Ce păsări mănâncă ea? Știți voi, copii, ce face vulpea înainte de a mânca păsările? (gătuie multe și apoi le cară la vizuina ei). E așa de lacomă, copii, că de n'ar prinde de veste câinii sau omul, ar gătui toate păsările din coteț. Dar cum poate ști omul când vulpea e în vizită la găini sau la rațe? (strigă pasărilor — dacă are câini, aceștia o latră și se reped la ea). Dacă n'ar simți-o ni-

meni, de unde știe omul că vulpea a fost aceea care a făcut isprava? (fulgi mulți — sânge — dacă rămâne vreo pasăre, după felul cum e gătuită).

Dar vulpea, cum știe unde e cotețul cu găini? (miroase). Vulpea, copii, are miros bun de tot. Cu ce miroase ea? Dar noi cum îi zicem părții acestia din trupul vulpii? (bot). Din ce e format botul? Ce are în gură? Ce face vulpea cu limba? (bea apă, înăngăie puii, își spală blana). Voi știți când e mai frumoasă blana vulpii? (când își schimbă părul — în spre toamnă). Atunci blana vulpii e mai lucioasă și mai roșcată. De ce-i zicem blană? Și de ce se îmbracă vulpea cu o blană nouă toamna? Dar voi știți cum își schimbă ea blana? Când vulpea are blană nouă, atunci umblă vânătorii mai mult după ea și sunt foarte bucurători s'o prinde vie. De ce oare? Ce face vânătorii cu blana vulpii? Cum se numesc negustorii cari cumpără piei de animale? Dar prăvăliile lor? O blană care nu e găurită se vinde cu preț mai bun. Pentru ce cumpără oamenii blana vulpii? Când blana este întreagă și are coadă frumoasă, știți voi, ce se face din ea? (blană de pus la gât). Se recapitulează hrana vulpii, dușmanii ei, cum își apără viața.

Incheiere. Ocupație după voie: Unii copii modelează din plastilină sau lut, alții desenează și apoi colorează chipul vulpii, alții îl taie din hârtie colorată (de preferat galbenă-roșcată) și îl lipesc în caiețele lor, alții desenează din isprăvile vulpii.

*

Fiindcă încheierea unei lecții de intuiție cere timp, avem grijă încă de la începutul anului să fixăm în orar — după orele de intuiție — ore de lucru manual sau desen.

În ora de lectură din cursul săptămânii, se vor citi sau povesti cât de multe întâmplări din viața acestui animal, iar în ora de cânt se va învăța *Vulpea tu-mi-ai furat găscă*, cântec potrivit și ca melodie pentru copii de cl. II.

Am dat odată cu lecția nouă de intuiție și felul — cum se oțesc eu — că s'ar face mai cu folos, ascultarea unor astfel de lecții. Ea trebuie *totdeauna completată* cu povestiri din viața animalului și cu lucrări de ale copiilor și făcută într'o oră *aparte*. Povestirile cu animale și păsări sunt foarte plăcute, mai ales pentru copii

mai mici și pun în lumină viața animalului, care este partea cea mai de seamă din lecția de intuiție. În ce privește lucrările copiilor, — chiar dacă n'am urmări prin ele decât priceperea noastră la lecții — și tot trebuie să dăm copiilor cât mai mult timp pentru ele.

DASCĂLUL CA ÎNDRUMĂTOR ÎN VIAȚA ECONOMICĂ A SATULUI.

II.

În numărul trecut al revistei mi-am permis a releva rolul de îndrumător, ce îl are dascălul în viața economică a satului. Am discutat cu acea ocaziune și problema organizării la sate a societăților de asigurare mutuală.

De data aceasta voi face o nouă incursiune în viața economică dela țară, arătându-i anumite defecte și propunând diverse soluții pentru ameliorarea răului. Cuvintele mele sunt adresate tot dascălului, cu rugămintea de a fi interpretul lor în rândurile țărănimii.

Nu fac nici o introducere, ci intru de dreptul în miezul chestiunii. E vorba de data aceasta despre *raționalizarea producțiunii agricole*.

Există un principiu elementar în economia politică: principiul *minimumului efort*, ceea ce înseamnă a realiza un maximum de satisfacție, cu minimum de efort.

Aplicând acest principiu producției, rezultă, că tendința tuturor trebuie să fie de a produce cât mai mult și mai bine, cu cât mai puțină consumare de bogății și de energie. În aplicarea acestui principiu stă întregul secret al îmbunătățirii situației agricultorilor noștri.

Azi agricultura, principala ramură de producție a țării, nu mai rentează. De ce? Fiindcă producem la un cost de producție prea ridicat, față de prețul de producție (de cost) scăzut, realizat de alte țări, care ne concurează. Între țările concurente vin în primul rând cele transoceanice, iar în al doilea rând Rusia.

În țările transoceanice, populația fiind rară, agricultorii posedă loturi mai mari de teren arabil. Din această cauză, precum și din lipsa brațelor de muncă, agricultorii s'au văzut siliți să întrebuințeze mașini agricole, cu ajutorul cărora au reușit să intensifice producția la hectar și să-i amelioreze calitatea în acelaș timp. Faptele de mai sus au înlesnit un cost de producție și un preț de vânzare scăzut. De aici a isvorit concurența exercitată asupra produselor noastre.

În Rusia s'a ajuns la un preț scăzut prin colectivizarea terenurilor agricole, prin concentrarea lor în mari „uzine” de cultură, care pe lângă că întrebuințează mașini, se bucură în acelaș timp de ieftinătatea muncii, fiindcă guvernul sovietic a introdus în cuprinsul țării sale sistemul muncii forțate.

Țara noastră, cu proprietate mică țărănească și cu principiul libertății muncii legiferat și respectat, nu poate aplica nici sistemul american, nici pe cel rusesc. Nouă ne trebuie un alt sistem, care să se împace și cu principiul proprietății individuale și cu cel al libertății muncii.

Sistemul există; trebuie însă să fie aplicat. El consistă în *asocierea agricultorilor în cooperative de producție* (de cultură) *agricolă*. Prin învoirea tuturor, se vor asocia loturile mici în loturi mari de cultură, se vor asocia capitalurile modeste ale tuturor, pentru procurarea de mașini, semințe selectionate, îngrășăminte chimice, etc. Se va înfăptui în ace-

laș timp o concentrare a inventarului agricol și a forțelor de muncă. În felul acesta vom reuși să realizăm și noi prețuri scăzute în producția agricolă, putând astfel concura cu succes celelalte țări și redobândind astfel debușeele pierdute.

Dar asocierea agricultorilor nu se poate limita numai la producție, ci va cuprinde și desfacerea produselor, cu scopul de a înlătura pe intermediarii, de mulțori necinstiți.

Azi situația din acest punct de vedere este cât se poate de neplăcută. Agricultorii noștri risipesc bogății (capitaluri) și timp, atât cu producția, cât și cu valorizarea produselor.

Țăranul face de toate: își repară uneltele de muncă, își face demâncare, apoi lucrează și pământul. Dacă proprietățile ar fi asociate, ei ar lucra numai pământul și ar angaja un semestru ca să facă celelalte lucrări.

Adăugând la toate acestea timpul, ce îl pierde fiecare cu drumul de câte 5—10 km. până la lotul lui, sau până la oraș, în scopul desfacerii produselor, ne dăm seama câtă vreme se pierde în zadar. Asocierea tuturor ar înlătura aceste inconveniente.

„În cultura mare este un lucru cunoscut: cel mai bun gospodar nu întrebunțează mai mult de un plug și 1 pereche de boi la 15 hectare; 200 de boi și 100 de

pluguri constituie un inventar suficient pentru exploatarea unei moșii de 1500 ha.”¹⁾

Cu ocazia expropriării, cele 1500 de ha s'au distribuit la 300 de țărani. Acești 300 de plugari, pentru cultivarea aceleiași întinderi de pământ utilizează azi 300 de pluguri și 600 de boi (cel puțin 1 per. de boi și 1 plug. fiecare). Deci iată o risipă de 300 % la inventarul (capitalul) agricol. Acest fapt atrage după sine necesitatea utilizării unor mai mari întinderi de pământ pentru izlaz și pentru cultura plantelor furajare; deci o scădere a posibilității de producție și de câștig.

Exemplele date mai sus, cred, că sunt convingătoare. Ele ne îndeamnă și mai mult să susținem aplicarea principiului unor noi sisteme de cultură în agricultură: cultura agricolă prin *asociații cooperative*, cari să înlesnească realizarea celui-lalt principiu al *raționalizării*.

Dar problema agriculturii noastre e mai complexă, prezentând și alte aspecte. Despre acestea vom trata însă într'un viitor articol.

Dr. G. H. DRAGOS,
profesor.

¹⁾ Prof. Gh. Tașcă: „Capitalul și raționalizarea”, volumul Nr. 3, din „Biblioteca Raționalizării”, pag. 64, edit. „Scrisul Românesc”, Craiova, 1930.

SCHIȚĂ MONOGRAFICĂ ASUPRA LUJERDIULUI — SOMEȘ.

(În amintirea unor dragi „scintețe”)

(Continuare)

Ocupațiuni (viața economică). În marea majoritate a cazurilor, poporul de jos este singurul producător. Acest adevăr se traduce în următorii termeni populari: „după prostime trăim, după prostime trăesc și domni”. Acest adevăr exprimat lapidar, mi l'a spus un cioban (Ion Păcurariu, din Teocul de Jos, jud. Someș). Se pare că marele corp al poporului nostru nu-și dă seama de el însuși decât rar, și că această conștiință anonimă se nimicește în fatalitate. Rezorturile active populare nu-s ațâțate decât la răsămpuri de mișcare creatoare sau la momente de auto-gândire singulară a celor mai buni dintre inși lor...

Vom intra însă în subiect: ținând seamă de caracterul solului, de ținut, ocupațiunile sunt o rezultată firească a mediului. Aici în primul rând vom avea *agricultura*.

E și firesc: din tot hotarul satului suprafața cultivabilă este cea mai întinsă. Și cu tot solul *sărac*, se caută să se scoată hrana zilnică din ce se poate. Ceeace însă doboară la pământ orice speranță, este lipsa *mijloacelor* de producție. Se spune clar că după război, în sat n'a intrat nici o mașină agricolă, și la statistică numărăm între mijloacele primitive de lucru în loc de tracțiuni mecanice, aceleași pluguri cu boi, grape, sape, hârlețe, lopeți, furci și greble. Nu ne-am speria dacă locuitorii ar fi îndestuliți, dar în taină, cu această lipsă de grije, de sistem și de muncă, se reduce tot mai mult din posibilitatea de manifestare a țăranelui nostru. Capitolul economic dintr'o monografie, astăzi nu mai este un excurs pedant a unei liste de alimentație — ci este o privire interioară care îngrijorează. Lipsa de asistență socială și lăsarea în voia sorții a satelor noastre lipsite în cele din urmă și de o școală bună, este până la un punct un atentat la viața unei națiuni creatoare de stat.

Eu nu mă voi mărgini firește decât să fiu ecoul realității: pâinea nici aici nu este alimentul de bază decât la zile mari — mai adesea se face „mălai” — deci pâine din făină de *porumb*. Și oricât ar spune un țaran că „grîiele” vin pe planul întâi, la o cantitate de *190.180 kgr.* de grâu, avem *288 100 kgr.* de porumb. Se poate vedea deci, disproporția. Vor urma cifre statistice, mai mult sau mai puțin probabile firește, după cum ne putem aștepta dela orice statistică.

Suprafața totală a satului: 2291 Jugăre. Din acestea:

964 ha. arabil;	833 ha. fânețe, pășuni.
6 ha. pruni și vii;	42 ha. (?)
9 ha. stuf;	103 ha. neproductive.

Producția pe 1928 și 1929—30:

	grâu	porumb	orz	ovăz	secară	trifoi	lucernă
(pe 1928) I.	1.458 kg.	2.435 kg.	35 kg.	170 kg.	15 kg.	688 kg.	234 kg.
(pe 1929-30) II.	190.180 „	288.100 „	11.250 „	12.900 „	3.900 „	— (*)	—

Oricât de cu îndoială am privi cifrele de mai sus, se vede clar cum *agricultura* are spațiul cel mai întins. O sumă întreagă de pământ în plină reg. de *câmpie*, rămâne *neproductivă* din cauza slăbiciunii omenești față de mediul încă nesupus sub picioare cu ajutorul mijloacelor noastre de exploatare a terenului.

Bucatele sunt singurul mijloc de câștig al Lugerdeanului. Dacă nu's are bucate de vândut, este silit să stea încremenit. Pe acestea când e timpul, le duce la zi de târg (la *Gherla* ori *Cluj*) de le vinde — se înțelege, ce trece peste puterea lui de consumație.

Pentru a localiza și mai mult Lujerdiul în lanțul de sate de pe valea cu acelaș nume, dau mai jos în ordine geografică suprafața *arabilă* a câtorva, din care va reeși înc'odată caracterul agricol al Lujerdiului (*).

(*) Cifrele acestea trebuiesc luate din capul locului *aproximativ*. Ele sunt de-a dreptul inexacte așa cum se schimbă dela an la an, căci oricât producția ar fi influențată de *timp*, diferența dela an la an e prea mare.

(*) Pentru prefacerea grăunțelor în făină, avem în Lujerdiu o moară „de foc” (cu 30 HP.). Bârlea, Lujerdiu, Lona, sunt satele ce vin să macine aici. Intre aparatele tehnice pentru răscolit pământul ne sunt date *oficial* 46 pluguri (cu boi) 42 grape, 230 sape, 26 hârlețe, Mașini de treerat 1. Tracțiuni mecanice, nimic. După război nu s'a introdus nici o mașină agricolă, așa încât locuitorii sunt ramași la formele *etnografice* de a lucra pământul.

S ↑	Lujerdiu	964 ha. arabil;	833 ha. fânețe, pășuni;	50 ha. pădure.
	Teoltiu	695 " "	1026 " " "	62 " "
	Morău	298 " "	570 " " "	28 " "
Z ↓	Teocul de Jos	721 " "	399 " " "	90 " "

Cu cât ne suim mai sus, cu atât *fânețele, pășunea și pădurea*, ocupă un loc tot mai întins — așa că distribuția vegetației ascultă în felul acesta de caracterul solului.

Cu toate acestea, fiind vorba de Lujerdiu hotarul satului este împărțit în așa fel, încât să rămâie și pentru fânețe și pășunat. De partea aceasta de loc va depinde deci o a doua ocupațiune: *creșterea vitelor*. În felul acesta se compensează *natural* lipsa de avânt și siguranță a agriculturii, prin creșterea vitelor. Într'adevăr, după terenul *arabil*, ca întindere, avem imediat locul de fânețe. Între aceste sisteme de susținere a vieții: loc de pășunat; loc de cultivat; *păstorit și agricultură*, altădată era o strânsă legătură de *alternanță*. Astăzi nu se mai ține în seamă acest sistem de *alternanță* a locului de pășune cu cel de arătură. Se zice astfel în vorbire *directă*: „e *comisat*; nu este *furdulașuri*. Fiecare la *tabla* lui. Nu să-n schimbă arăturile. Mai nainte, so-n schimbat, am-u 20—30 de ai — o fos *furdulașuri*“ (*). Astăzi această revoluționare a vegetației a apus în Lujerdiu. Fânețele și pășunea s'au stabilizat: într'o anumită parte a satului avem „*legheleu*“ (loc de păscut) sau „*pustă*“, „*imaș*“ (**); în altă parte au „*mălai*“ (porumb) — loc de multe ori plantat și cu „*grîie*“. Dar, în general, locurile au luat un caracter propriu: ce e loc arabil rămâne cu acest caracter, ce e fânețe deasemenea. În Lujerdiu, la 833 ha. de fânețe și pășune, corespund un număr de peste 630 de oi cu la 243 vite mari (***) — toate raportate la o populație de 848 suflete. Aceasta arată cum într'o regiune *agricolă*, (putem spune *slab agricolă*) creșterea vitelor este o anexă principală, dacă nu o *soluție* pentru trai.

În ceea ce privește forma sub care se cresc vitele, avem de observat următoarele: vara, toamna și primăvara, rămân pe loc (creștere de vite *locală*).

În timpurile de față, sătenii sunt în parte împroprietăriți pe moșiile *domnești* (grofilor). Între cei împroprietăriți și cei neîmproprietăriți, se fac unele deosebiri de nuanță dar și de fond: cei dintâi, se zice că au pământ „*forțat*“, și își țin vitele toți laolaltă (pe valea *Ușolțului*), cam 1 $\frac{1}{2}$ iugăre de cap de vită, cu până la 133 capete („*dăraburi*“); a doua grupă e la („*pusta* hailaltă“) „*Gardu Țarinii*“ — unde sunt până la 105 capete de vite. Între unii și alții se pot strecura de multe ori ironii cari să-i caracterizeze: „*Bunica*“ e numele uneia din turmele de pe pământul „*forțat*“, „*pentrucă*, o zis că-s oameni buni“, iar alții sunt numiți „*cruzaci*“, *pentrucă* „s-o revoltat întîie, o zis că nu mai stă dinco'o„ (adică în partea sudică a satului). În general, cei împroprietăriți sunt „*bolșovici*“.

(*) *Furdulașuri*: „în anu ista, era *furdulașu* ista — nu era voce să-l ar; da acu nu-i așa, s-a *comisat*. Atunci, era-nt-un an doi *imași* și apoi *țarină*. Anul aista *imaș*, al doilea an *mălai*, a treilea an *grîu* — răstîinea *mălăină* pe ogor. Era patru *furdulașuri*. Se-nștimba din an în an. La al patrălea an iară venea unde-o fost vitili-ntii. Mai bine-o fost atunci că locurile s-o *hodinit*“ (dela Pacurarul Iacob, nu știe carte, de 48 ani, din Lujerdiu).

(**) „*imaș*“ „care unde umblă *ciurda* și vine sara-n sat, unde umblă vacile-alea cu lapte“.

(***) Vitele sunt „*ardelene*“ — albe, bălțate și corciturii.

Se înțelege: imășul e „comunal“. În tot Lujerdiul sunt 5 grupe de oi. Pe vaea *Ușolfului* (vara) sunt două grupe a 200 capete; 400 total. La „Fruntea copaciului“, 3 grupe, a 220 într'o grupă, total 660 (*), păzite de câte un „păcurar“ în timpul verii, primăverii și toamnei (**). În fiecare din aceste anotimpuri, „*simbria*“ păcurarului diferă. Astfel, pentru vară „oamenii“ plătesc (de „dărăb“) păcurarului, 4500 lei (bani) și 4 „lapți“ în total; „și un lapte-umbă peste vară pînă ce mută strunga. Mai are toamna bucate, o cupă (d-apoi zece cupe e o jumătate de merță) și doi lei de darab — o pită de zece oi, iar primăvara opt lei de darab, ș'o cupă de grăunțe tot de dărăb — și de două ori alege mieii, și laptele muls este al lui“.

În Lujerdiu, cel care paște oile e „păcurar“, iar cel care păzește vitele mari, e „cioban“. Cât privește ciobanul, el e plătit deasemenea de fiecare om (proprietar) în parte (tot „de darab“): „25 lei bani, și un fond (1/2 kgr.) de slănină ori brînză, ca și ce are omu, și șapte cupe de bucate: două de grâu și cinci de mălai. O jumătate de mierță de ciucalăi nedesfăcași și un iugăr de iarbă de cosalău“. *Ciurda* o ia unul singur cu băeții lui și o păzește.

După cât se vede, o deosebită grijă se dă și creșterii vitelor. Această formă de ocupațiune, se pare că în trecut s'a bucurat de mai multă importanță, după cum reese din faptul următor: „împreunatu“ oilor se face cu un deosebit fast. Se adună într'o ogradă mai spațioasă și acolo, în văzul tuturor, se mulg oile — fiecare stă de față până se măscară laptele, și după cantitatea de lapte de acum, tot anul va lua lapte peste vară dela oile lui. Odată laptele măsurat, oile se consideră împreunate și le dă în pază, în grija păcurarului — de unde, când îi vine rîndul, se duce și-și ridică laptele, după care, adus acasă, îl face cași sau brînză (de obicei brînză). Acest moment, îl consideră important (v. pl.). Fac petrecere cu *ceterași* — se cântă și-și petrec pînă seara (*).

Tot în legătură cu creșterea vitelor e importantă, terminologia: cel care păzește „*ciurda*“, e „*ciurdar*“ și se înțelege prin aceasta, păzitor al vacilor cu lapte, cari vin seara în sat dela „*imaș*“ — pe când, la numărul vitelor mari (ce nu merg seara acasă) i se zice „*ciopor*“ („*ducem jiti la ciopor*“).

Atât cu vitele de prisos cât și cu bucatele, merg de le vînd la zi de târg în Gherla ori deadreptul la Cluj. Vitele, (în deosebi cele mari) sunt de soi bun: mari și frumoase. E o mîndrie să vezi astfel de vite. Și totuși asupra felului de viață a locuitorilor, nu hotărăște cu mult — pînă în a le ridica mîndria. Locuitorul din Lujerdiu rămîne tot domol, cumpănit. (În nici o parte a țării n'am văzut oameni mai cumsecade ca în Lujerdiul acesta).

Dar, pentru a reveni, ne propunem să facem amintire și de livezile de pruni. Acestea deși s'ar părea că sunt într'adevăr de menționat, totuși nu alcătuiesc un mijloc de existență. Pentru regiune însă, cei câțiva pruni, pe lângă casa omului, sunt totuși de băgat în seamă. Prunele nu rămân ca să indes-

(*) În felul acesta, statistica oficială, se dovedește cu totul greșită.

(**) Iarna le țîn fiecare pe lângă casă.

(*) În legătură cu „beteșugu“ vitelor, avem de remarcat următoarele: *gâlbează* nu se găsește. „Beteșugu“ vine mai degrabă din altă parte; „de broască *grăbnică*“. Ala moare-n trei ceasuri de vreme. Are o beșică de apă su limbă și o rupe și trăiește mai departe“.

Armoraru: 24 de clasuri ține. Mai mult nu ține, — „așa vine pă su piele, așa un rău și să trage la inimă și moare. Din afară la coaste dacă este se poate vindeca“. Apoi, vitele se mai îmbolnăvesc de „*splină*“.

tuleze *alimentar*, ci se face și *vinars* (sau „*jinars*“). De aceea, „*bohtăru*“ când sună cu „*doba*“, dela un capăt la altul al satului, el pentru cazul acesta pronunță: „tăt omu, care-a făcut jinars de prune, să plătească...“ (etc. e vorba de o taxă oarecare — ca și cum ar striga să se plătească „arinda“ : „tăt omu, să-și plătească arinda la primărie...“.

Sistemul acesta de anunț într'un sat cu case învelite în majoritatea lor cu paie, liniștit, dă o impresie de *vechime*, de *tradiție*, care te mână cu aghi în urmă, îmboldind mintea spre meditație în legătură cu cele trecute vremuri...
(Va urma)

Ion Chelcea

ARTA POVEȘTIREI ÎN ȘCOALELE DE COPII MICI.

Titlul conferinței mele de astăzi¹⁾ *Arta povestirii*, este poate cam pretentios. Având însă în vedere că arta de-a povesti este o parte însemnată, foarte însemnată din pedagogia școlii de copii mici; că povestirea ocupă o parte mare din învățământul nostru; face parte din prima educație estetică a copilului; privește dezvoltarea fanteziei lui; de aceea am zis că este foarte importantă și pentru a o predă bine și frumos, trebuie să ținem seama de anumite reguli.

De aceea firesc ar fi ca ea, adică arta, să ni se fi propus ori deprins în școlile prin care am trecut; sau să ni se fi cerut mai insistent la examenele de capacitate pentru cariera noastră. Eu, personal, mărturisesc că nimeni nu mi-a lămurit-o nici teoretic, nici practic; și că din acest punct de vedere, am rămas ațezată la *experiența mea*, la *autocontrolul meu* și la propria silință. Însă cele câteva idei ce mi-am format despre numita artă, le cred potrivite pentru o discuție în cercul nostru intim.

Înainte de toate să fixăm scopul povestirii în general.

Orice povestire are scopul de a deștepta în cercul ascultătorului, cât mai exact, mai clar, ideile ce se desfășoară în povestitor. Materialul este compus din idei,

mijlocul de a-l trezi în creierul ascultătorului sunt cuvintele.

De ex.:

*Pe o stâncă neagră, într'un vechiu castel
Unde curge 'n vale un râu mîtitel,
Plînge și suspină tîndra domnișă
dulce și suavă ca o garofiță.*

Versurile lui D. Bolintineanu ne silesc a vedea: stîncă, un castel vechiu, un râu lângă el, o domnișă tîndră, suavă, o garoafă. Cuvintele acestea sunt *sugestive*; adică ele ne sugerează repede și clar tabloul din *balada* poetului.

Sugestivitatea se bazează pe ușurința de înțelegere a ascultătorului, la noi a copiilor; deci la noi ea trebuie să ție seama de tot ce în copil este apercipitiv, adică înlesnitor al înțelegerii copilărești. În cazul contrar, tabloul rămâne neînțeles, neclar, confuz, adică nu a fost bine sugerat. Aceasta, întru cât privește ideile întrebuintate.

Privitor la cuvinte, e de zis: dacă cuvintele poetului, în cazul nostru ale povestitorului nu ne-or sugera cu claritate tabloul, ar fi o dovadă că sau noi nu le-am înțeles bine sau ele n'au fost alese bine.

Prin urmare pentru noi, putem să formulăm o regulă, de povestire care ar fi: *Să gândim corect și clar, noi, și să alegem numai cuvinte înțelese bine de auditorul nostru, de copii; și să facem, prin povestirea lor, un control delicat.*

¹⁾ Ținută în ședința cercului cultural din 30 Ian. 1932.

Controlul prin repetiția povestirii trebuie să dovedească întâi: plăcerea copiilor de-a o spune; plăcerea lor este dovada efectului estetic al povestirii; el nu trebuie să ceară fidelitatea deplină, deoarece copiii fantazează mult, adaugă, desvoltă, dar nici nu trebuie să admită abateri exagerate. La acest control, întreruperile din partea noastră sau a copiilor să nu fie prea dese, încât povestirea să devie conversație sau critică: *Povestirea trebuie să rămână curată povestire.*

Pentruca să știe alege cuvintele înțelese de copii, este necesar ca povestitoarea să fi urmărit dela primirea în școală, *vorbirea* lor, felul lor de-a povesti, pentru a-și da seama de formele ce le-ar putea împrumută dela ei, întorcându-li-le lor, în povestirea ce ar semăna cât de cât cu felul lor de a-și spune ideile.

Deci a doua regulă a artei noastre ar fi: *Să ne silim a primi în povestirea noastră elemente din modul vorbirii copilărești.*

Ocazional, la o conferință universitară, la extensiune, am auzit că sunt scriitori, cari scriu cărți întregi pentru copii, în felul lor de cugetare. De ex. *Odyssea* lui Homer, scrisă înainte de războiul de Berthold Otto, spusă în stilul copiilor de 6—8 ani, apoi tot *Odyssea* în al celor de 12—14 ani. Eu nu le-am citit; însă îmi închipuesc, că trebuie să fie o deosebire destul de mare între povestirea ca la 6—8 ani și aceea ca la 12—14 ani. Povestirile noastre, dacă primim acest fel de a vedea, ar împrumută vorbe și forme dela stilul copiilor dela 4—6 ani.

S'ar putea obiecta că mult nu s'ar împrumută. Fie și puțin, n'ar fi rău, pentrucă chiar și cu acel puțin s'ar realiza o regulă pedagogică: Dela cunoscut spre necunoscut, printre cunoscut să adăugem necunoscutul nou. Cunoscutul înlesnește înțelegerea; deci la povestiri el ajută la producerea scopului arătat mai sus.

Cum la noi astfel de încercări de stil nu s'au făcut, sau nu le cunosc eu, continuu pur teoretic.

Orice povestire cuprinde, de sigur, și ceva *nou* pentru copii. *Nou*-l acesta cere cuvinte noi pentru ei. Deci trebuie să ne dăm osteneala și despre ce fel trebuie ori pot să fie cuvintele *noui*, pe care copiii le-aud întâia oară.

Înainte de toate trebuie afirmat, că vorbele povestirii, trebuie să fie *cele mai românești*, adică cele mai generale românești.

Copiii trăesc în mediu românesc, la sat; tot așa la oraș, de cele mai multeori. În mediul lor ei aud o limbă românească de cele mai multeori bună; dar adeseori este și stricată sau chiar necunoscută, mai ales, în regiunea noastră atât în orașe cât și în sate (cu populație poliglotă). În orașele noastre, fiind școala românească, avem datoria a desvoltă limba copiilor români, a le-o îmbogăți, și a le-o corectă când trebuie; iar pe copiii străini a-i învăța să vorbească într'o limbă românească frumoasă. De aici mi se pare că urmează foarte logic că noi trebuie să ne dăm silința a vorbi, deci și a povesti, într'o *limbă perfect populară și corectă*. Materialul de cuvinte va fi, așadar, popular, însă formele gramaticale vor fi cele exacte.

(De ex. nu vom admite forme ca: Oamenii *tăcea* în loc de *tăceau*; *au fo* în loc de *au fost*. Etc.)

Cu alte vorbe, noul cuvânt să curgă din bogăția poporului, introducând (încorporând) oarecum pe copil în acea bogăție.

Totuși, și la sat, dar mai ales la oraș, povestirile pot atinge uneori lucruri și întâmplări cari nu se pot spune fără cuvinte nouă și *străine*. De ex.: cinematograf, circ, bicicletă, parc, catedrală, menagerie, crampus, etc. Firește, nici vorbele străine nu le vom evita; dar mi se pare că nici prea des nu le putem folosi.

Conținutul povestirii este de obicei *luat* din viața de toate zilele, cu idei de

toate zilele; pentru el întrebuițăm vorba comună; dar atât trebuie să conchidem că și cuvântul nou și străin (neologismul) are drept la întrebuițare.

Vorba comună poate avea și defecte. Anume: Ea poate să aibă cuvinte *vulgare* pe care noi nu le putem admite. Ce-i vulgar aparține urâtului; urâtul, de orice formă, trebuie combătut. Nu-l vom tolera nici copiilor; dar nici noi nu-l vom întrebuițăm nici în conversație, nici în povești.

De pildă: În poveștile noastre (Ispirescu, Creangă) apar și cuvinte vulgare; repetind de ex. povestirea lor nu se poate să primim și cuvintele urâte din original.

Cu alte vorbe: Din stilul literar al țărânului, așa cum acesta apare în povești, fiind uneori chiar picant, nu numai dur, noi trebuie să eliminăm duritatea și vulgaritatea. Așa au făcut și culegătorii de povestiri cari n'au păstrat cuvintele drastice, ci le-au înlocuit cu altele mai blânde ori mai culte.

În poveștile noastre mai apar și cuvinte *arhaice*, adică vechi și străvechi, pe care eu de multeori ca să le pot înțelege, am întrebat și pe alții ori am căutat în dicționar. Eventual repetând asemenea povești, cuvintele arhaice oricât de frumos ar suna, nu trebuie primite și păstrate; afară de rari cazuri încă actuale: De ex. buzduganul lui Făt-Frumos (care pentru întuire ar trebui chiar arătat ori desemnat).

Povestirea nu are însă numai cuvinte; are și frază, propoziție și combinații de cuvinte.

Fraza poate fi *simplă*, ca să fie înțeleasă ușor și repede; dar ea poate deveni și *retorică*, adică agitată de vreun sentiment și vie.

Când este retorică fraza schimbă ordinea cuvintelor, se complică prin adăugiri, repetiri, etc. Ea poate să fie uneori necesară, când voim mai ales, ca un sentiment oarecare să fie bine simțit și de elevul nostru; atunci firește că o păstrăm.

Dar mie-mi pare că fraza simplă trebuie să precumpenească și frazele lungi să fie evitate.

Din lecturile mele am observat că o astfel de frază apare consecvent la M. Sadoveanu în Baltagul și în Genevea. De ex. un mijloc potrivit de a învăța alcătuirea frazei ar fi deci lectura repetită a lui Sadoveanu, dar nu cu gândul de a petrece noi, citind romanele lui, ci cu gândul de a-i studia fraza, pentru a o imita. Exemple:

Din Baltagul p. 118.

„Au umblat astfel vorbind; au lăsat în urmă și *popasul de amiază*; și pe urmă au prins a avea în *coada ochiului stâng*, necontentit, *umbra albăstrie a Ceahlăului nins*. Acuma, acolo, în râpi *sorite*, scot botul din peșteri *urșii*, fornăesc la soare și *strănută*. În curând au să bată din aripi asupra *molizilor bătrâni cucoșii* sălbateci și'au să se lese pe crengi, ca să *ciugulească cucuruzi*. Pâraele au prins a suna altfel, cu *svon de clopoței*, și sar pe *trepte* de stâncă și ghiață — și apar din ele *arătări de-o clipă* jucând, cu *rochiți și horbote de spumă*“....

Accest tablou este admirabil descris: cu fraze simple, stil popular și ușor.

Aș vrea să mai adaug o observare relativă la imitarea lui Sadoveanu și a altor (autori) scriitori.

Eu însu-mi cu școala de bază ardeleanească, deci cam greoaie, citesc multă literatură românească nouă și simt cum stilul meu se influențează de această literatură.

Ceeace observ în mine este prefacerea stilistică la care mă supun, vrând nevrând; și sporul de înlesnire la vorbă ce-l simt.

Cred că acest proces se repetă în fiecare din noi.

Observarea mea este așadar intenția de a îndemna la un studiu cu stăruință și al frazeologiei nouă românești.

*

Mijloace de care povestirea se mai folosește sunt și altele.

Sunt figurile poetice, împodobirea frazei, sentințele cari se intercalează în texte etc.

Cred că despre acestea este destul să afirm că *simplitatea copiilor* nu admite

astfel de frumoase împodobiri. Ele ar îngreuna înțelegerea și ar împiedeca astfel plăcerea de-a asculta povestirea. Deci și din acest punct de vedere, ajung la concluzia că arta povestirii în Șc. de copii mici trebuie să urmărească *simplicitatea*

bine înțeleasă, corectitatea de limbă și frază și, ori de câteori se poate câte o înflorire sentimentală.

CONSTANȚA BOGDAN-DUICĂ,
Directoarea șc. de copii mici No. 6 Cluj.

ORGANIZAREA GRĂDINILOR DE COPII DIN BELGIA.

Tot acest învățământ este făcut cu multă atențiune, fiind partea cea mai importantă, căci lasă urme toată viața. Educația morală trebuie să fie întotdeauna socială. Copilul fiind chemat să trăiască în societate, nu singuratic, trebuie ca prin calitățile caracterului său, în contact cu semenii — ori cari ar fi ei — să lase o impresie de dreptate și de respect al libertății individuale.

Ca să se poată ajunge la acest rezultat, se servesc de istorioarele morale, de exemplul viu al conducătoarei. I se infiltrează copilului datoriile către ei însuși, către familie, către superiorii lui dela școală, datorii față de camarazii lui, datorii către plante, animale, etc.

Educația *manuală* are de scop de a face pe copil apt să-și exercite activitatea sa asupra diverselor materii, de a le transforma în vederea unui rezultat final folositor sau estetic.

Indemânarea servește de bază în toată educațiunea gr. de copii. Nu trebuie să ne închipuim o activitate neîntreruptă și fecundă; grădinile de copii se prezintă sub forma de școală activă; activă însă din punct de vedere fizic, intelectual și moral, cu material foarte bogat și variat.

Ocupațiunile manuale sunt din când în când colective, lucrările lor sunt atractive, ușor de executat și nu durează prea mult, pentru că copilul să nu piardă plăcerea, să se plictisească, silit fiind de a executa acelaș lucru prea mult timp.

În toate grădinile de copii din Belgia

și Franța, copiii sunt repartizați în clase, ținând întotdeauna seama de vârsta lor. Deci și lucrul manual, precum și ocupațiunile lor, sunt și ele împărțite după vârstă.

În clasa inferioară (4—5 ani), se lucrează la înșiratul mărgelilor, ornamentare de cadre, cutii, frize, toate simple; toate acestea sunt aplicările exercițiilor de culoare, mărime, formă. Înțepăturile și tăieturile sunt interzise în anul întâiu în divizia inferioară.

În divizia mijlocie, care cuprinde copii în vârstă de 5—6 ani, lucrul manual este cu mult mai intens. Se lucrează tot felul de mobile, tablouri, modele, mărgel, desemn, lipituri și tăieturi, desemn cu nisip; acest desemn constă din a contura cu nisip — puțin umed — figuri de carton.

În divizia superioară, adică cu copii de 6—7 ani, sunt aproape aceleași lucrări manuale, dar cu subiecte mai complicate și mai variate.

În aceste școli de copii mici, în general educația fizică cu gimnastica, jocurile și lucrul manual ocupă cea mai mare parte din program. Jocurile ritmice sunt mult apreciate, exercițiile cu cercuri și cu coarda circulară sunt cele mai obișnuite, dat fiind importanța lor în dezvoltarea fizică. De observat, că la toate exercițiile și jocurile care servesc la dezvoltarea fizică a copiilor, le este absolut interzis de medici de a cântă când execută mișcările. Ele sunt totdeaunaacompaniate de pian, dar niciodată de muzică vocală.

Urmează orare tip pentru fiecare din cele trei divizii.

Divizia inferioară (4—5 ani).

ORELE	Luni	Marți	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă
8 ³ / ₄ —9 ¹ / ₂	Morală practică. — Jocuri cu jucării.					
9 ¹ / ₂ —10	Educația simțurilor		Bibliotecă		Educația simțurilor	
10—10 ¹ / ₄	Morală practică. — Gustarea.					
10 ¹ / ₄ —10 ³ / ₄	Construcții	Lucru man. țesături.	Construcții	Desemn	Construcții	Modelaj
10 ³ / ₄ —11 ¹ / ₄	Jocuri ritmice					
11 ¹ / ₄ —11 ¹ / ₂	Morală practică. — Plecarea					
După masă.						
1 ³ / ₄ —2 ¹ / ₄	Jocuri cu jucării			Jocuri cu jucării		
2 ¹ / ₄ —2 ³ / ₄	Mărgele	Bibliotecă	Lucru man. flori	Desemn		Lucru manual
2 ³ / ₄ —3 ¹ / ₄	Jocuri			Jocuri		
3 ¹ / ₄ —3 ³ / ₄	Jocuri în nisip	Exerciții practice	Jocuri în nisip	Lucru man. rafie		Bibliotecă
3 ³ / ₄ —4	Plecarea			Plecarea		

Divizia copiilor (5—6 ani).

ORELE	Luni	Marți	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă
8 ³ / ₄ —9 ¹ / ₂	Educația simțurilor					
9 ¹ / ₂ —10	Jocuri ritmice					
10—10 ¹ / ₄	Morală practică					

$10^{1/4}-10^{3/4}$	Construcții	Lucru manual	Construcții	Tăieturi, lipituri	Construcții	Lucru man. flori
$10^{3/4}-11^{1/4}$	Mărgele	Exerciții practice	Exerciții recreative	Biblioteca	Exerciții recreative	Exerciții practice
$11^{1/4}-11^{1/2}$	I s t o r i o a r e m o r a l e					
D u p ă m a s ă .						
$1^{3/4}-2^{1/4}$	Tăieturi	Lipituri mărgele	Modelaj		Biblioteca	Lucru manual
$2^{1/4}-2^{3/4}$	J o c u r i c u j u c ă r i i				Jocuri cu jucării	
$2^{3/4}$ $3^{1/4}$	Jocuri în nisip	Biblioteca	Desemn		Desemn	Exerciții practice
$3^{1/4}-3^{3/4}$	J o c u r i d i f e r i t e				Jocuri diferite	
$3^{3/4}-4$	P l e c a r e a				Plecarea	

Divizia superioară (6-7 ani).

ORELE	Luni	Marți	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă
$8^{3/4}-9^{1/2}$	E d u c a ți a s i m ți u r i l o r					
$9^{1/2}-10$	J o c u r i d i f e r i t e .					
$10-10^{1/4}$	M o r a l a p r a c t i c ă .					
$10^{1/4}-10^{3/4}$	J o c u r i r i t m i c e .					
$10^{3/4}-10^{1/2}$	Lucru manual	Construcții	Tăieturi, lipituri	Construcții	Tăieturi lipituri	Construcții
D u p ă m a s ă .						
$1^{3/4}-2^{1/4}$	Biblioteca	Lucru manual	Modelaj		Modelaj	Lucru man. mărgele
$2^{1/4}-3^{3/4}$	J o c u r i d i f e r i t e .				Jocuri diferite.	

$2\frac{3}{4}-3\frac{1}{4}$	Desemn	Exerciții recreative	Desemn	Desemn	Exerciții practice
$3\frac{1}{4}-3\frac{3}{4}$	Jocuri cu jucării			Jocuri cu jucării	
$3\frac{3}{4}-4$	Plecarea			Plecarea	

Din orarele lor putem vedea că tot învățământul grădiniilor de copii din Belgia se bazează pe istorioare morale, pe jocuri, pe educația simțurilor și lucrări manuale. Biblioteca în grădina de copii se compune din albume cu ilustrații. Copiii se servesc de ele ca mijloc de a vorbi și exprima cu ușurință, povestind tot ce văd în ilustrații. Blândețea, disciplina predomină peste tot; deci și rezultatele sunt din cele mai bune.

Deoarece grădinile de copii dela noi sunt încă în formațiune și ca atare nu dispunem nici de localurile din străinătate și nici de materialul bogat și

variat cu care acele școli sunt înzestrate și cum nici comuna noastră nu a avut până acum posibilitatea de a ne oferi un asemenea ajutor moral, găsem că ar fi cu cale ca și la noi să se dea o mai mare atenție ne organizării acestor școli de copii mici, începând cu pregătirea specială a elevelor normaliste și dând posibilitatea comunei să dea tot sprijinul moral și material de care au nevoie aceste școli. Energie și dragoste de muncă se găsesc din belșug, mijloacele ne lipsesc spre a ne putea obține și număra, și noi un loc de frunte printre popoarele a căror civilizație e cunoscută.

Zoica Boerescu

CU FAȚA SPRE SAT.

Deprinși din școală, de bătrâni dascăli, cu adagiul că zeii au urit pe acela pe cari l-au făcut învățător, fiecare dintre noi am pășit în lume împovărat de regretul că părinții nu ne-au ales o altă carieră. De aceea, rar ți-e dat să auzi învățătoare și mai ales învățător, cari să spună: „Dacă m'aș renaște, tot învățător aș vrea să fiu”.

Evident, în atmosfera de nemulțumire în care trăesc astăzi învățătorii, e greu să-i convingi pe toți că indeletnicirea lor e printre cele mai frumoase.

Dela umilul muncitor, căruia i se cere să-și îndeplinească sarcina ca un automat, până la inginerul care crează și conduce, ori până la financiarul care combină loviturile sale, ori până la politicianul care stăpânește masele cu iluzii

create de verbul său, este o nesfârșită gamă de indeletniciri, fiecare cu greutatea sa și cu bucuriile sale. Dar peste fiecare pândeste vrăjmașul, care lovește și ucide în concurență.

Pe muncitor îl ucide mașina care-l înlocuiește, aruncându-l pe drumuri; pe negustor îl sdrobește concurența și criza; pe politician îl uzează puterea și supralicitarea adversarului.

Grijile acestea nu-l pot neliniști pe învățător. Munca sa e tihnită, e frumoasă, e nobilă. Mai presus de toate, ea se bucură de avantajul unei lungi continuități, așa cum nu se poate afla în nici o altă carieră. O viață întreagă o poți petrece în locul în care te-a purtat întâmplarea sau dorința. Și din sătucul uitat de Dumnezeu și de oameni, în cine știe ce vale,

iscușița învățătorului poate face minunea „colfului de rai” rătăcit pe pământ.

Pretutindeni școala bună deșteaptă în sufletul tineretului dorința de a crea în cariera îmbrățișată.

Numai la noi școala, cea normală în special, dă drumul tânărului învățător fără nobila ambiție de a ridica un sat prin priceperea și prin virtutea sa.

Izbânda creației, între toate biruirile cea mai sublimă, nu ispitește și nu pasionează pe nimeni, pentru că înaintea oricărei acțiuni frumoase, conștiința noastră e invadată de o serie nesfârșită de îndoelnice și nimicitoare gânduri: „Statul nu mă plătește la timp, nici eu nu-s dator să-l servesc. Satul nu-mi răsplătește munca, de ce-aș face mai mult decât trebuie? Alții nu fac nimic, de ce-aș fi mai brazier decât ei? Nu schimb cu fața lumii; n'o să-mi ridice nimeni monument, etc. etc.” În același timp însă fiecare râvnește după un loc mai bun și în epoca transferărilor e un adevărat „du-te, vino” în învățământul nostru primar.

Câte desamăgiri stau la capătul tuturor transferărilor și al detașărilor!

Învățătorul înțelept se resemnează cu orice loc. Înainte de a păși acolo, unde nici n'a gândit cu o oră sau două înainte de împărțirea locurilor, el a urmărit pe o hartă de tot amănunțită satul... L-a aflat... Un punct... între dealuri, între alte sate, tot atât de mici, tot atât de necu-

noscute. Un nume care amintește mi-reasma câmpiilor, ori evocă o frântură din epopea neamului, ori numele unui strămoș evlavios și viteaz, un nume de cătun neștiut și nevisat, pătrunde în sufletul tău...

Incep peripețiile expediției... O largă privire de pe dealul care-ți arată sătucul-pitulat ca într'o găoace. Pe cea din urmă colină fiecare tânăr învățător trebuie să-și adune sufletul și să-și spună în sine: *Aici va birui mîntea mea luminată și gândul meu generos*, și să coboare hotărât să înfrunte cu voință bărbătească toate obstacolele pe care i le ridică satul necunoscut. Iscușița lui va ascunde însă toate nemulțumirile și mâna pe care o va întinde, va comunica tuturor încrederea și avântul sufletului tineresc.

Tot ce poate face viteza plăcută se câștigă cu perseverență și satul căruia i-ai fost statornic, în care ai urmărit un plan de muncă simplu, dar care cu anii te duce la rezultate mărețe, te răsplătește în toate felurile dorite de un om întreg: el îți dă și avere și considerație. Belșugul tău nu va supăra pe nimeni și numele tău va fi pe buzele tuturor.

Nespus de dulce trebuie să fie tihna bătrânețelor aceluși învățător, în fața căruia se înclină un sat de oameni voinici și harnici și o armată de copii sburdalnici în nevinovăția lor.

Poate fi altul rostul unui brav învățător?

D. GOGA.

Pagina literară.

„DOMNU” BUSUIOC.

Cel dintâiu învățător al meu, care a început a-mi deschide inteligența și a-mi înflori sufletul, a fost „domnu” Mihai Busuioc, în Pașcani, pe la 1888. A fost un om cuminte și modest. De mult doarme în țintirimul locului, aproape de părinții mei.

Nu înțeleg (aș putea zice mai degrabă că înțeleg), de ce ființa lui îmi apare de

câtva timp în aureolă. Mi-l evoc necontenit. E mai mult o înfrumusețare morală de muncă și de jertfă. Noi copiii — atunci — niciodată nu mi l-am închipuit primind bani pentru oficiul lui. Nimic în atitudinea lui nu accentua asupra contingentelor materiale. În toate actele lui era grijă de instrucția noastră, mai ales de sufletul nostru; în glasul lui vibra trecutul și se

schia, cu accente profetice, viitorul; el mi-a interpretat întâiu pe Creangă, deci el m'a învățat să ascult glasul acestui pământ. Mulți nu l-au înțeles; eu am avut urechi de auzit și încă azi nu-l pot uita.

Din cât mi-am dat seamă, căci l-am revăzut de multe ori mai târziu, programele analitice n'au fost pentru el nici-odată un sprijin ori o piedică. Manualele erau indiferente; știu că aveam gramatici, istorii și aritmetici diferite; numai „Cetirea“ „Asociaților“ era aceeași. Stocul nostru de poezii și de lecturi era îmbogățit de biblioteca lui particulară. Sistemul lui pedagogic era dintre cele mai firești și-mi închipui că nu-l argumentase nici într'un seminarium și nu-l valorificase nici prin vreo diplomă deosebită.

Interesul, în primul rând, era să nu-l cunoaștem noi sub aspectul de învățător necăjit. Trebuia să fie, cum a și fost, cel mai de seamă și mai minunat om din câți există.

Într'o cameră lungă, care atunci mi se părea foarte mare, erau adunate toate clasele școlii primare dela Pașcani. Cei mici, bucherii, înainte, aproape de catedră; cei de-a patra și de-a cincea la fund. După cum era împrejurarea și nevoia, „domnu“ Busuioc ținea lecție directă c'o clasă, pe când celelalte se îndeletniceau cu lucrări scrise. Urechea lui era atentă în față; ochiul lui veghia până în fund.

În recreații, figura lui blândă și impunătoare era totdeauna în preajma noastră. Monitorii trebuiau să-i dea socoteală de purtarea elevilor pe drum, până acasă. La un kilometru de școală, amenințat de un camarad mai mare și împins în șant, Ciomărtan Dumitru a strigat în chip firesc: Dom'Busuioc! — și agresorul s'a retras precipitat.

Duminicile, sărbătorile naționale, premiile, — ce zile neuitate!

Din această școală mi-au rămas până astăzi regulile de gramatică și de aritmetică, — pe care le-am memorizat. Știu că astăzi metoda aceasta este perimată; însă nu mă sfiesc să declar că memori-

zarea este sistema cea mai infailibilă a primilor ani de învățământ. Gramatica în toate amănunțele și finețele ei, cu declinări, conjugări, verbe neregulate; aritmetica până la regula de dobândă și de asociație, — cu numerele ordinare, zecimale și complexe, mi-au rămas în regulă, formule și scheme.

Am analizat fraze de felul acesta: „Vodă va și Hâncu ba“; „doriam să te mai văd în Maiu“; „capra sare 'n piatră, piatra crapă 'n patru“, etc.

Știam că dacă un examinator, la concurs, ne prezintă un ceas, ori un condei, cu vorbele: Na! ce-i asta? — noi trebuia să răspundem: „verb neregulat“, — căci e vorba de „na!“ nu de ceas. Ortografia, punctuația și toate ale gramaticii și ale sintaxei nu erau uitate.

Probleme bizare, jocuri de numere ni le însușiam de la el în taină, ca să punem în uimire pe alți copii, de la alte școli.

Vă mărturisesc, pe cinste, că toate aceste lucruri s'au făcut în bănci, în contact direct cu „domnu“ Busuioc, și că nu-mi aduc aminte să fi lucrat teme și probleme acasă.

Ah! vremea liberă, cât de frumos și bine am petrecut-o! în ce expediții la Siret, în ce partide de oină pe maidanuri! Ce copilărie liberă și bogată. Și ce plăcere ca să mă întorc toamna — la 1 Septembrie — la școală. (Noi, cei rurali, eram mai favorizați; căci școlile urbane se deschideau la 15 August). Ce părere de rău când am isprăvit și urma să ne despărțim de învățătorul nostru. Ne-a urmărit și ne-a asistat cu grijă la concursuri. S'a bucurat de succesele noastre. S'a bucurat din nou când veniam să-l vedem în vacanțe, din ce în ce mai melancolic, mai bătrân și mai împovărat de grijile vieții.

Târziu i-am priceput suferințele și i-am înțeles apostolatul. Dar fără suferință, fără jertfă și fără ideal nu se poate face nimic. Ca să primești iubire, trebuie să dai iubire.

Aduceți-vă aminte, voi, toți din generația mea, de dascălii voștri — căci „domnu“ Bucuioc n'a fost un exemplar unic.

Învățătorii de-atunci au simțit că înaintea „asociației”, a politicii, a intereselor felurite, stă datoria.

II.

La portretul bătrânului meu învățător din primii ani de școală mai am de adăugat ceva. Dela „propedie” până la numerele complexe și regula de asociație, el ne-a fost călăuz; dela substantiv până la frază și punctuație el ne-a inițiat în arcașele limbii române; dela șapte ani până la doisprezece, domnu Busuioc ne-a avut sub privegherea lui pentru rânduielile igienice și sanitare: ne cerea să arătăm o batistă curată ș’un picior cu botine văcsuite. Duminica, ne ducea la biserică și cânta cu noi în cor, impresionându-ne cu vocea lui profundă de bas; la zilele naționale ne făcea totdeauna bucuria unei muzici care ne conducea ș’a unei cuvântări pline de dragoste pentru țară și rege; tot cealce sporia instrucția noastră c’o educație de fiecare oră, mărturisesc că-mi pricinuește admirație ș’acuma, când pot privi în trecut c’o imaginație potolită și c’un ochiu liniștit. Dar nu era numai asta. Imi aduc aminte și de ate clipe interesante din acea vreme a formației mele.

Despre una am vorbit mai demult, în câteva pagini despre Ioan Creangă. Fervent cititor al literaturii senzaționale a epocii — haiducii lui Nedeia Popescu și ai lui Panait Macri — am ascultat cu urmărire, într’o zi cu soare, în cerdacul școlii, cele dintâi pagini ale marelui povestitor dela Humulești. Domnu Busuioc interpreta cu destulă măiestrie și urechea mea încă de-atunci a putut fi sensibilă acelei minunate sinteze armonice, pe care unii o numesc proza populară a lui Creangă.

Dar într’o altă zi de lumină, învățătorul meu ne-a mânat, ca pe un cârd de miei, în dumbrava Siretului. Cerul azuriu avea în adâncimile lui norași de seamă și ciocârliă se înălța la Dumnezeu pe trepte invizibile de aur.

În poienile ocolite de sălcii înverzite gălbui și roșcat în primăvară, stătea tăcere, ca un abur subtil: când am năvălit noi s’a înșurubat spre soare. Odată cu fantasmalele ei fine s’au ridicat și rațele sălbaticice din revărsările râului. Păsările mărunte au ridicat glas de ceartă și doi pui de vulpe s’au tupilat în tufe și s’au strecurat în hruba lor. În domnia aceasta a singurătății, domnu Busuioc ne-a adus să tăiem mlajă. Fiecare am dus înapoi spre școală un snop de raze în suflet și unul de smicele subțiri sub braț. Iar învățătorul nostru ne-a învățat să facem obiecte folositoare din nuieleșele mlădioase.

Iar când s’a ridicat soarele în zodia gemenilor, pe calea lui cea mai înaltă de lumină, domnu Busuioc ne-a dus pe ogoarele din deal, la aria unui gospodar bătrân, și dupăce ne-a arătat acolo unele din minunile verii, ne-a întors spre școală cu mănunchiuri de paie de secară, din care ne-am făcut pălăriile de paie pentru vacanță.

Dar învățătorul nostru ne-a dus să vedem la fața locului și alte manifestări ale vieții rurale. Adevărat este că se aflau atârinate pe pereții clasei noastre felurite tablouri de întuiție, la care noi ne uitam cu oarecare interes. În plimbările noastre cu domnu, am văzut însă că realitățile erau cu mult mai minunate și mai frumoase decât ticăloasele reprezentări ale materialului didactic. Am fost deci să privim cum se ară și cum se seamănă. Am fost la seceriș. Am fost să vedem oameni mari prințând cu mreaja pește la adânc, în Siret. Am văzut cositul și adunatul.

De acest din urmă spectacol se leagă și istorioara cu care vreau să închei evocarea mea.

Domnu Busuioc asista la intrarea fânului în ograda școlii. Noi eram în recreație. O recreație destul de lungă și de gălăgioasă. Mireazma florilor uscate umpluse ziua. Oamenii împungeau cu furca de pe creștelele carelor și aruncau palelelor care clădeau stogol. Ne adunasem

în priveliște și ascultam poruncile pe care le dădea învățătorul nostru, ca un bun gospodar.

Atunci a intrat pe poarta deschisă o trăsură, s'a oprit, și din ea s'au coborît doi negustori. Așa am crezut eu, că sunt doi negustori, cari vin, poate, să cumpere fân — desigur cel mai bun fân din câte puteau să existe.

Oamenii s'au oprit din lucru: noi ne-am întors către negustori; domnu Busuioc a coborît din fundul ogrăzii și i-a întâmpinat. A răspuns politicos la salut și a întrebat:

— Mă rog, ce poftiți dumneavoastră?

— Am venit să vizităm școala.

Noi, copiii, ne-am bucurat de asta, căci eram mândri de ceea ce voiau negustorii să viziteze. Totuș eu crezusem c'au venit pentru fân.

Au întrebat:

— Dumneata ești învățătorul?

— Da. Dar dumneavoastră cine sunteți?

— Eu sunt inspectorul școlar. Domniașă e domnul ministru.

Domnu Busuioc s'a veselit.

— Gluma-i bună. Eu sunt bucuros să văd din când în când pe domnul revizor.

Cine-a mai auzit de un inspector și un ministru la o școală primară?

Negustorii l-au privit cu atenție; cela mai în vârstă chiar cu severitate. Fânul era de față, copiii în petrecere gălăgioasă în ograda școlii; odaia sacră a oficiului instrucției publice, goală!

După un schimb de vorbe, pe care noi nu le-am mai auzit, domnu Busuioc ne-a făcut un semn. Cu rânduiala știută, am intrat în clasă și ne-am așezat ca niște sfinți la locurile noastre. Idata au intrat negustorii, urmași de învățătorul nostru. Și cașicum ar fi vrut să ne cumpere, au început a ne pune feluri și chipuri de întrebări, la care toți am răspuns cu cinste și cu dreptate. Această inspecție memorabilă, cunoscută de copul didactic dinainte de războiu din anecdotele severe rămase despre Spiru Haret, s'a isprăvit printr'o înfricoșată biruință a dascălului nostru. Programele analitice, orele stricte și toată hora de fantome reglementare au rămas deoparte. Realitățile erau de față. Domnul ministru s'a luminat la față și a felicitat din toată inima pe apotelul acela al nostru, cu nume simbolic de floare.

M. SADOVEANU.

COPILAȘUL

de Giovanni Pascoli

O, nu, departe de așa ceva. Dacă totuși câteodată, văzând șirurile izosilabice și homotilentice (nu te speria: este cașicum am zice „versuri rimate”), cu care anumiți cameni, cari trag cu urechea, vreau să facă să se creadă că exercită arta ta, vin și eu în primejdie să gândesc ca mulți alții, că această vorbire cadentată și sonoră nu este nici naturală, nici cu judecată. Inșă numai o clipă. Uit cleverile acelea și-ți spun că pentru clipa aceea, m'ai ținut înspăimântat și nemulțumit, cu acești ochi cari văd cu minunare. Îți spun:

Nu, nu: n'ai frică. Tu ești copilul etern care vede toate cu mirare, toate ca pen-

tru întâia oară. Omul nu vede lucrurile dinăuntru și de-afară așa cum le vezi tu: el cunoaște atâtea amănunte de care tu nu știi nimic. El a învățat și a tras foloase din studiile altora. Astfel că omul timpurilor noastre știe mai mult decât acela al timpurilor trecute și, pe ce seridică, tot mai mult și încă mai mult. Primii oameni nu știau nimic; știau ceea ce știi și tu, copilașule.

Cu siguranță și se asemănau, pentru că copilașul dinăuntru lor se conțopea — spre a zice așa — cu întreg omul care era. Dânsii se minunau cu întreagă ființă nedeslușită, de toate; încât într'adevăr toate erau noi pe atuncea, nu numai pen-

tru copilăș, ci și pentru om. Se minunau cu un sentiment amestecat acu de veselie, acu de tristețe, când de nădejde, când de teamă. Dacă pe urmă voiau să exprime înfiorarea aceea lor înșile sau altora — dânsii scoteau din tolbă — pentru a spune ca tine — săgeți prețioase și multe, cu care nu trebuie să se arunce.

Pronunțau primii oameni cu încetineală uniformă, cu o gravitate socotită, cuvântul greu care îi uimea, ar fi zburat, ar fi strălucit, ar fi răsunat și ar fi fost al lor și ar fi devenit al altora și s'ar fi întors în jurul sufletului aceluia care l-a scos după îndelungă și tăcută cumpănire. O, ei nu le aruncau ca pe niște lucruri joșnice, cari sânt de prisos, cuvintele chiar acumina născute, legate cu nodurile cele mai subtile, însemnate cu semnele cele mai vii, lucrate în încrustările cele mai îndemânatece. Dânsii îi vedeau întreg prețul, greutatea și timbrul metalului lor, sunetul cu care la început au izbucnit depe buzele lor, care se deschideau și acela cu care la sfârșit băzăia în urechile deschise. Și tu, copilășule, faci cași dânsii, pentru că ești ca dânsii.

Tu faci ca toți copiii, cari nu numai când sânt puțințel mai răsăriți se joacă și sar după anumite cântecele bine ritmate, dar când sânt încă sugaci și cântă cu măsură și cadență, gânguresc între dânsii șirurile lor de *ta-ta* și *ma-ma*.

Și în asta este rațiune pentru că este natură. Tu ești în fața lumii și întrebunțezi ca s'o numești cuvinte noi. Lumea se naște pentru fiecare care se naște în lume. Și în aceasta stă taina existenței și funcțiunii tale. Tu ești foarte vechiu, copilășule! Și foarte veche este lumea pe care tu o vezi din nou. Este primitiv ritmul, (nu acesta, sau acela, ci ritmul în general), cu care tu o legeni și o dansezi. Cât de proști sânt aceia, cari vreau să se răzvrătească împotriva uneia sau alteia din aceste două trebuințe cari par să se ceartă întreolaltă: să vezi nou și să vezi din vechi — ca unul din vechime — și să spui ceea ce nu s'a mai spus și s'o spui cum întotdeauna s'a spus și se va spune.

Tu ești înțelept și sânt mulțumit. Nu vrei nici să repeți ceea ce ai spus odată, nici să găsești ceea ce nu se poate spune; nu vrei să fii nici inutilitate nici vanitate; tu vrei noul însă știi că pentru cine știe să vadă în ele, noul este în lucruri.

Noul nu se inventează, se descopere. Sânt mulțumit, prin urmare, ca s'o spun între noi, vreau să zic, între mâine. Însă să ne înțelegem: pentru asta nu-ți aduc mare laudă, pentru că nu văd mare merit. Cum? Așteaptă și ai răbdare pentru că-mi vine bine să întind povestea. Și mai întâiu așa vrea să-ți pun o întrebare: Ai tu vre-un scop? Și poți să-mi spui care? Am nevoie s'o știu. Nu răspunzi? Gândești, șovăi, stai la îndoială? Imi închipui că scopul acela nu este, de pildă, să dai un mic ajutor, să mijlocești puțin aur bătrânei tale gazde, care are atâta nevoie de dânsul. Imi închipui, ba știi, că tu nu cunoști alt aur decât cel metaforic, adică acela care nu se cheltuește. Răzi? Să ne înțelegem. Știu ca sigur că tu nu crezi să-mi procuri nemijlocit un material folositor, însă bănuiesc că-ți închipui că mi-l mijlocești indirect, unind nu știu ce reputație săracei mele ființe și nu știu ce preț umilelor mele virtuți, așa ca meseria pe care știi că o proferez să-mi folosească puțințel mai mult. Ei zine, te-ai înșelă. Află că e tocmai dimpotrivă și că este rațional să fie dimpotrivă. Tu ești un copil: acumina nu toți pot să te deosebească pe tine copilul, de mine bătrânul și deoarece mă văd și mă aud jucându-mă câteodată ca un copil, cred bucuros că mă joc întotdeauna, și când lucrez serios, pentru a-mi câștiga viața. De aceea ei prețuesc mai puțin lucrările serioase, iar eu trag folos mai mic. Și ei n'au dreptate. Întotdeauna? Să știi că nu întotdeauna n'au dreptate. Au dreptate, de pildă, (și nu vorbesc de mine, ci și de mulți alții), când printre judecățile mele, care n'ar trebui să fie decât drepte și clare, văd că răsar zâmbetele și chiotelă tale. Vezi: vrăbiile sânt păsări plăcute (și ele, de ce nu?), însă în semănături țărani nu le vreau, deși sunt plăcute. Albăstre-

lele sânt flori foarte frumoase, însă ar fi mult mai bine să nu fi fost printre grâu. Însă dau o priveliște așa de frumoasă! Nu spun, că n'ar putea să-l desfete pe vre-unul: însă nu-l desfată pe acela care nădăjduște folosirea celui grâu. Înțelegi? Și dacă este vre-unul căruia îi plac freamătele și străfulgerările tale în mijlocul raționării, care ar trebui să fie serioasă, nu se poate întâmpla să nu displacă celor mai mulți. Și știi ce urmează? Aceștia găsindu-te așa de nelaloc, nu gândesc că tu ai fi copilul cu vocea argintie, însă cred că aud în tine pe omul răgușit, omul care vorbește ca să amăgească, și strigă: Retică! Acuma ca să eviți un astfel de schimb pentru tine și o astfel de pagubă pentru mine, n'ar fi rău ca atunci când îți văd de treburi, tu să te duci departe și să adormi în adâncile crânguri ale Italiei, în mirositoarele tufișuri de măghiran. Dacă tu l-ai cunoaște pe Platon, și-ai zice, că precum el are dreptate să vrea ca poezii să facă *mythons* și nu *logons*, povești și nu judecăți, tot așa la rândul meu sunt nedrept să pretind ca cei cari judecă să facă *logons* și nu *mythons*. Însă într'adevăr e anevoios să-l găsești pe acela care să se mulțumească să facă ceea ce are datorita. Și chiar, Platon însuși... Însă el era Platon!

Întorcându-ne la noi, prin urmare, nici un folos, nici direct, nici indirect, nu-mi vine delata tine, copilașule. Orice ai putea să spui, niciunul. Căci într'adevăr, care ar fi? Vorbește!

COPILAȘUL :

*Nici pietre scumpe, nici comori de aur
Oaspete drag, eu nu-ți aduc, e drept;
Dar fac ca să-ți ajungă florile
Pe cari le străngi din verdea cărăruie
Pe ziduri și pe umede spărturi.
Pe n'grădituri ghimpoșe.*

*Și nu aștern la prânzul tău felia
Aburitoare, de merinde grase;
Dar fac, plăcută să-ți fie ridichea
Plină de aroma ierburilor,
Precum și oul, pe care disdedimineață
Ți l-a cântat găina.*

*Tu nu ari pentru mine, o poete,
Nici vii stâncoase și nici rodnice
Pârloage; însă spune-mi, de mai mult
Se bucură de vie și de telini
Acel posomorât slăpân; sau vrabia
Flecard, și cu tine?*

*Și n'ai ca să te ghicească din privire,
Nici paj și nici vre-o rumenă copilă
Dar veselă
E pentru tine sora ta cea dulce,
Care-și încinge sorțul și surdă
L desleagă și s'asează.*

*Cu tine... Și drept patul tău de moarte
Ce pentru toți — e așa vărtos și greu —
Știi tu ce-ți pregătesc să-ți dau, știi tu?
O, pentru pat de moarte trandafiri,
Care-au căzut depe măcieș: e blânda
Durere care-a fost. —*

Bine! Tu ai cântat și ai spus: ai cântat strofe și ai spus adevărul. Și-mi vine în minte, că afară de aceste adevăruri, să zicem așa de obicinuite, pentru care-ți sânt martor, este sub graiul tău un adevăr mai ascuns și mai puțin comun, căruia totuși conștiința tuturor îi răspunde cu un consimțământ subit. Care? Acesta: că poezia, întrucât e poezie, poezia fără adjectiv, are un înalt folos moral și social. Și tu n'ai raționat deloc ca să-mi relevezi scopul tău. Tu ai zis ceea ce vezi și auzi. Și zicând-o ai exprimat scopul poeziei. Acuma e rândul meu ca să raționez asupra spuselor tale. Cine observă cu luare aminte, înțelege ce este sentimentul poetic care îl face mulțumit pe păstor de coliba lui, pe târgovăț de odăilele lui mobilate, ce-i drept, poate fără prea mult gust, însă cu multă răbdare și îngrijire; și o spui. Sau e contrarul? Și păstorul, îngrijind de turmă, visează să deschidă o prăvălie în târgul apropiat și târgovățul care visează despre un palat în oraș mare și zgomotos, sânt, danșii da, poeți fantastași și visători, și ceilalți nu? În fine, pentru mine una e sentimentul poetic și alta fantasia; care fi-rește poate fi mișcată și însuflețită de

sentimentul acela, dar poate să și nu fie. Poezie este să găsești în lucruri, cum să zic?, surâsul și lacrima lor; și asta o fac doi ochi copilărești, care privesc simplu și senin prin întunecata învălmășeală a sufletului nostru.

Uneori, nevăzând nimic luminos și frumos în lucrurile care îi înconjoară, dănașii se închid ca să viseze și să cerceteze în depărtare. Însă tocmai în lucrurile apropiate era ceea ce căutau, și dacă n'au găsit-o, era lipsă nu de poezie în lucruri, ci de pătrundere în ochi. Veți zice (nu-ți vorbesc ție acumă, copilașule, ci unor băeți), veți zice, că sentimentul poetic este mai abundent în acela care, întorcând și ridicând ochii dela realitatea prezentă, găsește frumoase și demne de cântare numai florile de agar americane, sau în acela, care admiră și pune să se admire chiar și cei mai mici ciucuri de culoare fumurie ai cimbrului pe povârnișul pe care se află?

Prin urmare sentiment poetic puternic are acela care găsește poezie în ceea ce-l înconjoară și în aceea ce altul obicinuește să disprețuiască, și nu acela care n'o găsește aici și trebuie să se silească s'o caute altundeva. „Și cel mai binefăcător este sentimentul acela care pune un frâu gingaș și ușurel dorinței neobosite, care te face să alergi mereu cu neobosită râvnă spre calea fericirii. Vai, cine ar ști să-l întărească în aceia cari îl au, să-i dea puteri în aceia cari stau să-l peardă și să-l însinueze în cei cărora le lipsește, n'ar face pentru viața omenească o operă mai folositoare decât un oarecare descoperitor ingenios de comodități și de leacuri? „Și n'aș putea să spun cu cât mai înlesnită ar fi comuniunea oamenilor, mai ales în aceste vremuri, în care goana spre fericirea imposibilă se face cu atâta dispreț din partea celor care o iau înainte, cu atâta pizmă desnădăjduită din partea celor cari rămân în urmă... Da, puținul și micul era visul celor doi mari poeți înfrățiți. Virgil zicea: Laudă câmpiile largi și rămâi la cea micuță. Și Horațiu: Aceasta era dorința

mea: un ogor nu prea mare, cu grădină, cu un izvor și ca adaos puțină pădurice. Cine n'ar trebui să prefere câmpia mare celei mici, dacă nu i-ar veni lui rândul ca s'o cultive. Însă celor doi poeți când erau poeți, nu le venea în minte o considerație așa de simplă. Ca să zic mai bine, „scopul care era într'înșii, prefera ca toți copiii ceea ce era micuț: căluțul, trăsura, strătuțelul. O! Există oameni care i-au reproșat lui Horațiu iubirea aceea pentru lucruri de rând. Însă să fii poetul lucrurilor de toate zilele nu înseamnă să fii poet de rând. Contrariul însă e adevărat. Nu iubește acela care spune că iubește un serai de femei. Nu este poet acela care nu se fixează într'o viziune pe care ochii lui s'o poată cuprinde. Și lucrurile mari, lucrurile bogate, lucrurile sublime nu reușesc să devină poetice, decât simțite și zise prin însuși acela care e uluit în fața lor, anume pentru că el e mic și sărac și umil. Poetul este sărăcuțul umanității, adeseori și orb și bătrân. Și dacă nu este așa, chiar dacă e mare domn și tânăr și fericit ei bine, vreau să zic că dacă el e bogat, e însă sărăcuț copilul, care este într'înșul, adică s'a păstrat sărac, cum s'ar zice copil. Pentru că sărac este totdeauna copilul, fie născut într'un leagăn de aur, căci totdeauna întinde mâna spre toți și spre toate, cașicum n'ar avea nimic, și dorește îmbucătura de pâine tare a nevoiașului lui tovarăș, și-ar vrea să îndeplinească el grozava trudă a tovarășului lui necăjit. Din pricina asta, nu că Virgil însuși, da copilașul pe care îl avea în inimă, nu voia să aibă sclavi pe ogoare. Vom spune oare că Virgil a scos din cărțile cutărui filozof sau cutărui profet această lege de libertate? Nu: el însuși poate nu era conștient de această libertate pe care o proclama. Poezia lui era aceea care înlătura sclavia, pentru că sclavia nu era poetică. Nu era poetică și divinul copilaș, care nu vede decât ceea ce este poetic, nu o vedea. Așa că noi, dacă drept martori ai timpurilor lui Virgil nu l-am avea decât pe Virgil, ar trebui să

credem că atuncea nu mai exista acea mizerie și rușine care n'a încetat nici în vremea noastră. O, ar trebui să crețem că Isus încă nenăscut înspirase poetului țărăn din Hesperia, ca profeție a venirii sale, presimțirea marei înfrățiri omenești. În Italia Virgiliană nu este sclavie; nici chiar saariatul, nici chiar arendașul.

Astfel poetul adevărat, fără ca s'o facă într'adins și fără ca să-și dea seama, purtând, ca să zicem ca Dante, lumina după dânsul, mai bine nu, înăuntrul, înăuntrul sufletului scump, purtând strălucirea și căldura candelii care e poezia, — este cum se zice astăzi, socialist, sau cum ar trebui să se spue, uman. Astfel poezia, netrâmbițată altuia ca poezie, este aceea care îmbunătățește și regenerează umanitatea, dând afară din ea, nu de-a dreptul răul, firește însă nepoeticul. Acuma, se găsește treptat-treptat că nepoetic este aceea ce morala recunoaște drept rău și ceea ce estetica condamnă drept urât. Însă despre ceea ce este rău și urât nu judecă, în cazul acesta, bărbatul filozof. Copilul dinăuntru este cel care se desgustă. Care precum, povestind cureririle eroilor săi și spunând toate despre dânsii și afară de lupte și de vorbiri, nu spune și de mâncare și de somn, și descriindu-ne de pildă caii lor și spunând că pășteau și se trudeau și spumegau, totuși nu zice niciodată că stăteau în grajd; tot astfel în sufletul nostru nu povestește decât cele bune și din viziunea noastră nu amintește decât frumosul. Încât pentru a cânta răul trebuie să-ți impui o efortare continuă, numai dacă nu e vorba de nebunie. Și în cazul acesta, nebunie stă în aceea, că gândești cele bune și le cânti pe cele rele.

Astfel, copil drag, deoarece tu nu vezi decât bunul, se înșeală aceia care atribue, meritul bunătății celui care te găzduiește. El poate să fie chiar un tâlhar de drumul mare și să aibă în sine un copil care să-i cânte plăcerile păcii și ale nevinovăției și casa în care nu mai trebuie să se odihnească și biserica în care nu mai știe să se roage...

... Prin urmare... Însă înțeleg. Tu nu aspiri la gloriolă, ci la glorie; și distingi așa, cașicum gloriola ar fi între cei vii, iar gloria după moarte. Nu vreau să-ți spun (închipurile tale-mi sânt dragi), nu vreau să-ți spun că după moarte nu vom mai auzi nimic din cele ce se vor zice despre noi. Voi auzi sau cel puțin vei auzi: nu te posomori. Vei auzi oare lucruri frumoase? Aici e nodul. Înainte de toate: nu vor zice nimic? În zilele noastre fiecare se grăbește să trăiască; și visitele la cimitire ne fac să pierdem timpul. Ne asurzim, în zilele noastre, cu propria viață, și nu e cu puțință să auzim strigătul ușor al umbrelor. În zilele noastre morții nu mai contează. Un poet a spus că zeul morții eră zeul landei; însă ceea ce spusese, puțin ani după ce fusese spus, nu mai eră adevărat; și Prati însuși o știe, numai dacă în mormânt se mai știe ceva! Și această uitare care îi apară pe morți nu este, în ceea ce-i privește pe literați, fără rațiune și fără dreptate. În viața noi literații prea voim să umplem lumea cu noi. Dacă am sta în colțisorul nostru, dacă nu ne-am trudi atâta în mijlocul oamenilor, dacă n'am striga atâta, n'am avea după moarte compensarea cu această liniște. Prin urmare nu vor spune nimic despre tine? Și dacă vor vorbi vreodată, vor vorbi bine și drept? Sau crezi că atuncea va fi încetat mania clasificării, artificii sugestiei, orbia partidelor și sectelor? Să vezi: morții adeseori sânt turburați în odihna lor și trași afară ca să îmbrânceană pe cei vii. Foarte des. Știi mai ales în ce fel se pune în aplicare invidia. Tu dai lauda cuvenită unuia în prezența cuiva. Acesta confirmă scurtă vreme: apoi multă vreme se întoarce să-l laude pe altul, care poate fi inferior sau superior laudatului tău; însă aproape întotdeauna e mort. Acuma tu, copilașule, ai vrea să fie desmormântat în scopul acesta? După ce vei fi umbră, și-ar plăcea să fii folosit să faci umbră vre-unui bun copilaș voinic, care trăește și cântă? Asta nu și-ar plăcea; mai bine să dormi uitat. E mai bine să fii mort de tot decât să

continui să te înfățișezi tribunalelor și să fii judecat și clasificat.

Tu nu vrei judecăți; vrei emoție, vrei consimțire, vrei iubire; și nu pentru tine, ci pentru poezia ta. Ei bine, mort cum ai fi dacă glasul tău a fost curat, dacă a fost glasul sufletului și al lucrurilor și nu ecoul, sau mai slab sau mai tare decât alt glas; ei bine, această voce va fi nevăgătată în seamă, dacă cumva nu va fi uitată. Intr'adevăr, dacă adeseori este repetită, cu timpul se va topi și nu știu dacă în tăcerea sau în zgomotul inconjurator; ca și ciripitul rândunelelor sub streșina ta, pe care dacă-l aud mult timp, nu-l mai aud.

Vrei să vorbești? Așteaptă: m'am isprăvit.

Oricum, pentru ce ar trebui să fie altfel? Ce lucru faci tu care într'adevăr să fie demn de laudă și de glorie? Tu râzi, tu plângi: ce merit e 'n asta? Dacă crezi că e vre-un merit în asta, însemnează, că râzi și plângi anume: dacă o faci dinadins, atunci ce faci tu nu e poezie: dacă nu e poezie n'ai drept la laudă. S'a spus că tu descoperi, nu inventezi: și ceea ce descoperi eră înainte de tine și va fi și fără tine. Ai vrea să-ți scrii numele de-asupra. Primești ca ei să vrea să te judece, ha chiar să te răsplătească pentru ceea ce nu-l decât firea ta și manifestarea ta de viață. În sfârșit, ce-ți pasă ție de renume?

COPILAȘUL:

*Faima, faima? Eu seamăn sufletul
Ce-i alb 'năuntru' miezului meu,
Care 'n pământ se pierde,
Dar naște 'n frumosul pom verde.*

*Nu vreau nici laur, nici bronz; ci viață:
Și viață e sângele, rău ce undoaie
Făr'de alt zgomot
Decât de-abia o bătae a inimii.*

*În inimă vreau să rămăe o tresărire
[de-a mea
Fără-altă mândrie decât aceea a unui fior,
Care tremură peste ape
Oglindind stânca în adâncuri.*

*În aer vreau să rămăe un geamăt
[de-al meu:*

*Dacă bufnița țipă, vreau să fiu
Între sălciile râului
În întuneric și eu.*

*Și dacă clopotele plâng, plâng
În seriile turburi, nevăzut
Vreau să fiu lângă
Ceeace plânge cu plânsul acela.*

*Eu vreau puțin; și totuși, mult: s'aprinde
De-asupra mutelor morminte candela
Care să lumineze și să mângăie
Veghea sărmanilor morți.*

*Vreau totul; și totuși, nimic: s'ajung
Un punct în lunile Căii Lactee
În nesfârșitul cer;
Și nouă dulceață să-i dau scâncetului.*

*Vreau să-mi las viața, atârnată,
De orice tulpină, de-asupra oricărei petale
Ca o 'nrourare
Ce saltă din somn și recade.*

*În scurtele noastre zori. Cu curcubeul
Din miile sale de picuri în unicul soare
Se pierde și strălucește
Lăsând mai multă viață ca 'nainte.*

Bine! Insfârșit repet, ca un om serios ce sânt. Poezia, prin însuși faptul că e poezie, fără să fie poezie morală, civilă, patriotică, socială, ajută moralității, civilizației, patriei, societății. Poetul nu trebuie să aibă, n'are alt scop (nu vorbesc de bogăție, de gloriolă sau de glorie), decât acela de a se topi din nou în natura din care a ieșit, lăsând într'ansa un accent, o rază, o tresărire nouă, veșnică, a sa. Poeții au înfrumusețat pentru ochii, pentru amintirea, pentru gândul oamenilor pământul, marea, cerul, iubirea, durerea, virtutea; și oamenii nu le știu numele. Încât numele pe care dâșii le spun și le laudă întotdeauna, sau mai totdeauna, nume de epigoni, de repetitori în e-nboși, de cizelatori eleganți, atunci când nu sânt nume fără cuprins. Când înflorea.

adevărata poezie; aceea vreau să zic, care se găsește, nu se face, se descopere, nu se inventează; — se băga de seamă asupra poeziei și nu se lua în privire poetul; dacă era bătrân sau tânăr, frumos sau urât, chel sau cu păr, gras sau slab, unde s'a născut, cum a crescut, când a murit. Indatăce s'au făcut nimicuri despre viața poetului, îndată începură să povestească, să studieze, să cerceteze cu de-amănuntul, când însuși poetul a vrut să cheme asupra sa atenția și admirația care este datorită numai poeziei. Și a fost rău. Și răul crește mereu. Poezii timpurilor noastre par să caute, în loc de pietrele scumpe, pe cari le-am amintit, să găsească vanitatea, care este persoana lor. Asta n'au făcut-o primii. Și tu, copilășule, ai vrea să faci ceea ce au făcut cei dela început, cu răsplata pe care primii n'au avut-o; răsplată, pe care tu o crezi mare pentru că, deși nenumiți, adevărații poeți trăesc în lucrurile pe care, pentru noi, le-au făcut dânsii.

Este așa?... BCU Cluj / Central Un
.... Da.

*Era'n apus; de gureș în alor joacă
Cuprinși erau, în pacea aurie
A drumului umbros, doi copilași.*

*În joaca serioasă ca o muncă,
Trecură printre ei, umplându-i de mânie,
Cuvintele mai grele decât dânsii.
Și noi ochi își văzură, și 'nceruntări
Nemaizărite, și — ambii palizi
'Și gâsîră'n degetele slabe, ghiare.*

*Și-o poftă crudă'n suflete, de sânge;
Și și-l văzură-afară, dânsii, frații
Unul altuia — sângele, pe față.*

*Dar palidă, tu (o cu scumpul păr
Imprăștiat și smuls) pioasă mamă,
Zburăși spre ei și-i despărțiși, leișorii:
Și porunciși: „În pat acum, răilor“.*

II.

*În pat 'i nvdului 'ntunericul
Plin de-umbre dese; umbre vagi ce par
Din orice colț că-un deget pun pe buze.*

*Acum mai tare, și mai slab acuma
Li-era sughîful, căci nu știu ce negru
Era simțit că trece prin tăcere.*

*Unul se răsucesce, ușor, și cellalt;
O inimă aude 'n întuneric
Bătăia — aproape — a celuiilalt drumet.*

*Pufin trecu, și ușurel, tăcută
Veni să-i vadă mama, cu lumina
Umbrită de trandafiria mând.
Privi 'ndoită; buni peste-obiceiu
Dormind îi vede, pe-unul strâns de'altul
Cu-albele aripioare fără puf;*

Și 'nvdului, într'un surd, pătucul.

III.

*Oameni, în ceasul luptelor grozave,
Gândiți la umbra soartei neștiute
Din juru-ne, la liniștea adâncă*

*Care domnește după scurtul zgomot
Al vieții, după-al războiului vuet,
Zumzet de-albind într'un stup golit.*

*Pace, oameni! Pe trudnicul pământ
Prea mare-i taina; cine se 'ngrijește
Să aibă frați în frică, nu greșește.*

*Frați, pace! Și 'ntocmiți ca brațele
Pe care-aproapelui le veți întinde,
Să nu cunoască — ameninșări și lupte.*

*Și să vă vadă buni, dormind în giulgiuri
Cuminși și albi, atunci când neauzită
Și nevăzută peste voi s'apleacă.*

*Cu candelă-i fiind aprinsă, Moartea.
Ținând în mâni făclia aprinsă, Moartea.
(Traducere din italianește.)*

MODIFICAREA LEGII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR.

Reproducem textul proiectului de lege votat de adunarea deputaților.

Art. I. — Art. 115 din legea învățămîntului primar, publicată în Monitorul Oficial Nr. 161 din 26 Iulie 1924, se înlocuiește cu următorul:

Personalul didactic al învățămîntului primar se compune din învățătorii titulari, învățători superiori și suplinitori.

a) Învățătorii titulari se recrutează dintre absolvenții cu examen de capacitate ai școalelor normale, cari au satisfăcut legea recrutării, în ordinea de vechime și merit. Examenul de capacitate se ține grupând în regiuni pe absolvenții tuturor școalelor și în fața unei aceleș delegații numite de Minister, care va face clasificarea generală.

b) Învățătorii superiori se recrutează dintre învățătorii licențiați în științe sau litere și filosofie și dintre învățătorii cari au dovedit sau vor dovedi creațiuni școlare sau sociale, recunoscute de minister în condițiile fixate de regulament.

Învățătorii superiori au precădere la recrutarea personalului didactic dela clasa a V-a la a VII-a (complimentar) și a personalului de control și administrație, ținându-se seamă de studiile lor și la numirile de directori.

Examenle și gradele, definitiv gradul II și înaintare la gradul I se desființează și se înlocuiește prin trei recompense de merit cultural; modalitatea recomandării și obținerii recompenselor de merit cultural se vor stabili prin regulament, ținându-se seamă de realizările culturale în orice domeniu înfăptuite de învățători.

Recomandările vor fi făcute de organele de inspecție ale Ministerului Instrucțiunii sau ale oricărui Minister, înaintea unei comisii de pedagogi și sociologi aleși de Academia Română, de Universi-

versității și de Oficiul național al cooperației.

Drepturile materiale ce decurg din gradele de merit cultural sunt echivalente cu acelea prevăzute în legea învățămîntului primar din Iulie 1924 pentru gradele definitiv, gradul II și gradul I.

Drepturile câștigate de actualii membri ai corpului didactic primar se păstrează;

c) În cazuri excepționale învățătorii suplinitori se pot recruta dintre absolvenții liceelor, licențiații în litere sau științe și normalisții fără drept de numire ca titulari.

După trei ani de funcționare învățătorii titulari care n'au avut nici o pedeapsă primesc în mod automat salariu de învățător definitiv, conform legii din 1924.

Recrutarea învățătorilor titulari din învățători ajutori cu 4 clase secundare sau absolvenții de liceu prevăzută de legea din Iulie 1924, precum și dintre absolvenții seminariști, se abrogă, cu excepțiunea școlilor din regiunea eterogloasă, unde preoții absolvenți de seminar cu 8 clase, cu practică pedagogică și examen de capacitate la școlile normale, pot funcționa și ca învățători.

Art. 142 din aceeaș lege se modifică după cum urmează:

Cuvintele „Răsplata Muncii pentru învățămînt” se înlocuiesc prin cuvintele: „Medalia pentru învățămînt”.

Art. II. — Orice dispozițiuni contrare acestei legi sunt și rămân abrogate.

*

LEGEA NU FACE DISTINCȚIE ÎNTRE ÎNVĂȚĂTOR SĂTESC SAU ORĂȘENESC
În fața înaltei Curți de Casație s. III, în complet de divergență, sub președinția d-lui Dim. Volanschi, a venit spre judecare chestiunea de a se ști dacă atunci când e vorba de transferarea a doi inștitutori, unul dela țară și altul dela oraș, la o catedră, vacanța în aceeași localita-

te, se mai păstrează ordinea de preferință (prevăzută de art. 126 din lege), sau se aplică dispozițiile ultimului alineat din art. 240 din regulament, care prevede că învățătorii din aceeași localitate sunt preferați la transferare înaintea celor dela țară.

După lungi debateri, în urma concluziilor puse și de dl procuror general Viforeanu pentru admiterea recursului Ministerului de Instrucție, reprezentat în instanță prin dl prof. Alexianu, înalta Curte a hotărât că ultimul alineat al art. 240 din regulament adaugă la textul legii și trebuie înlăturat.

În temeiul acestei decizii, învățătorii dela țară vin direct în concurență cu cei dela oraș, atunci când este vorba de transferare și sunt obligați să satisfacă în totul condițiile art. 126 din legea învățămîntului primar.

*

REORGANIZAREA ȘCOLILOR DE APLICĂȚII. Ministerul Instrucțiunii a întocmit un proiect de lege, prin care se modifică art. 202 și 213 din legea pentru organizarea învățămîntului primar și normal. Art. 202 se modifică în sensul că orice școală de aplicație va avea o circumscripție școlară, la fel cu orice școală primară.

Art. 213 se modifică în sensul că învățătorii dela școlile de aplicație se vor recruta pe viitor prin concurs — nu pe baza de medii ca până acum — dintre absolvenții cu titlu definitiv ai școlilor normale.

Învățătorii, cari după stagiul de 3 ani vor fi obținut note excepționale de bune, pot rămâne și mai departe la școlile de aplicație, dacă vor și dacă sunt ceruți de școală.

Proiectul va fi adus zilele acestea în debaterile Parlamentului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Pagina administrativă

INSTRUCȚIUNI PENTRU ÎNVĂȚĂTORII CARI TREC LA PENSIE.

Casa generală de pensuni a trimis următoarea circulară către administrațiile financiare: Conform dispozițiilor prevăzute la art. 12 din regulamentul ei de aplicare, timpul servit de funcționarii publici se constată prin certificate liberate de autoritatea, unde funcționarul a exercitat ultima sa funcțiune.

Autoritatea este obligată a libera certificatul pe baza cazierului de serviciu prevăzut de art. 12 din legea pentru statutul funcționarilor publici.

Aceste dispozițiuni sunt de o importanță deosebită atât pentru funcționar, al cărui interes este să-și poată dovedi în condițiunile legii, întreg timpul servit, care-i dă drept la pensie, cum și pentru Casa generală de pensuni, care trebuie să aibă certitudinea și posibilitatea de control asupra datelor constatate prin certificate.

Cu toate acestea, se observă că unele autorități liberează cu multă ușurință certificatele de serviciu, dând ocazie nu numai la corespondență inutilă, dar aducând prejudicii atât celui interesat, cât și casei pensiilor.

De asemenea se mai constată, că nu se respectă acea dispoziție din art. 12 al regulamentului legii generale de pensuni, ca odată cu certificatul de serviciu să se trimită și foaia (statul) de serviciu, care trebuie să se găsească la cazierul fiecărui funcționar, îngăduind comisiei de pensuni să poată face verificarea datelor din certificat.

Pentru respectarea dispozițiilor legale menționate mai sus, cum și pentru ca comisia de pensuni să aibă la dispoziție date exacte și sincere la stabilirea timpului util de pensie, s'au luat următoarele dispozițiuni:

1. Certificatele de serviciu să fie libe-

rate numai de autoritatea superioară a funcționarului respectiv, făcându-se o verificare minuțioasă de către serviciul personalului, a actelor pe baza cărora se liberează certificatul.

2. Că odată cu liberarea certificatului de serviciu să se trimită foaia (statul) de serviciu în original Casei generale de pensii, împreună cu toate actele pe baza cărora s'a liberat certificatul.

Foaia (statul) de serviciu să poarte viza celor cari au liberat și semnat certificatul cu mențiunea că pe baza ei și a cazierului s'a liberat certificatul.

3. Certificatul să fie timbrat, să aibă număr de ieșire, să poarte ștampila autorității și două semnături ale celor în drept să semneze.

4. Certificatul să constate întreg timpul servit, cu începere dela data intrării în serviciu a funcționarului, cum și toate celelalte date prevăzute de art. 12 din regulamentul legii generale de pensii, concentrându-se în acest certificat datele cuprinse în orice alte certificate pentru tot timpul servit la alte autorități.

5. Pentru funcționarii proveniți din teritoriile liberate să se precizeze și următoarele date: a) salariile de bază primite de funcționar în cursul întregului timp servit pentru a-și putea valorifica timpul servit până la 1 Octombrie 1925, în conformitate cu dispozițiunile art. 98 din legea generală de pensii; b) reținerile la pensie ce s'au făcut din aceste retribuțiuni (arătându-se cota); c) dacă funcționarul a fost membru la vreun fond special de pensie, să se arate data pe care a fost primit membru la acel fond.

6. Pentru funcționarii cari au servit numai până la Unire fostelor state străine și nu au continuat a face serviciu Statului român, certificatele de serviciu se pot libera de serviciul respectiv care păstrează acele caziere și la care solicitatorul a funcționat când a încetat serviciul.

Pentru a nu întârzia rezolvarea cererilor de pensii, se va lua dispoziția ca foaia (stat) de serviciu a fiecărui func-

ționar să fie completată cu toate datele privitoare la durata de serviciu și funcțiunile ocupate și la alte autorități așa în cât el să fie ținut la zi cu toate mutațiile, cum de altfel se prevede și în Legea și regulamentul statului funcționarilor publici.

Certificatele, cari nu vor fi întocmite cum se arată mai sus, nu vor putea fi ținute în seamă.

Funcționarii, cari semnează certificatele și statele de serviciu, rămân răspunzători, conform legii, de exactitatea conținutului lor.

Legea generală de pensii și regulamentul ei prevăd între alte acte, ce trebuie să se prezinte pentru înscrierea și încasarea pensiei un certificat de identitate, în care să se arate: domiciliul pensionarului, dacă ocupă sau nu vreo funcțiune sau delegațiune salariată de Stat, județ sau comună, sau vreo altă instituție de utilitate publică și pentru văduvele pensionare, să se arate încă dacă s'au remăritat, dacă copiii minori pensionari sunt în viață și trăiesc împreună cu dânsa și pentru fetele minore dacă nu s'au căsătorit. Tutorii orfanilor pensionari trebuie să facă aceleași dovezi pentru pupiii lor (art. 64 și 110 din regulamentul).

Aceste certificate trebuiesc eliberate în municipii și orașe, de către circumscripțiile respective polițienești, iar în comunele ruale și suburbane de către primăriile respective.

De oarece s'a constatat că unii pensionari, pe bază de certificate, eliberate cu ușurință, au încasat pe nedrept sume însemnate, producând prin aceasta pagube importante Statului, se vor da dispoziții autorităților sus menționate, ca la eliberarea acestor certificate să se pună toată grija, conținutul lor să corespundă cu realitatea în special în ce privește localitatea de domiciliu a pensionarului.

De oarece pensia variază cu localitatea unde pensionarul locuiește efectiv, așa cum variază și salariile funcționarilor. Mulți pensionari sunt tentați prin urma-

re, a-și declara domiciliul într-o localitate, care le dă dreptul la o pensie mai mare. Pentru a preîntâmpina astfel de fraude, prin jurnalul consiliului de miniștri, care a reglementat indemnitatea de scumpete, s'a precizat că domiciliul pensionarului este acolo, unde își are așezarea obișnuită și locuște permanent, cel puțin 9 luni pe an.

Spre a ușura controlul și aplicarea sancțiunilor celor cari vor comite fraude, este strictă nevoie ca pensionarul (pentru minori și orfani tutorele lor), să facă o declarație cu arătarea datelor susmenționate, scrisă și subscrisă de el. Numai pe baza unor astfel de declarații contro-

late și verificate prin acte și cercetări locale, autoritatea respectivă va elibera certificatul solicitat. Declarațiile trebuie păstrate în arhiva autorităților ce eliberează certificatul pentru a servi ca piesă în justiție, atunci când această casă se va adresa justiției pentru fraudele făptuite.

Funcționarii, cari vor libera certificate sunt răspunzători bănește de sumele plătite pe nedrept, în afară de pedepsele penale, în cazul când se vor dovedi că au fost de rea credință (art. 110 regulamentul legii pensiilor). Pensionarii, bineînțeles, rămân și ei supuși sancțiunilor prevăzute de lege.

C r o n i c a .

DELA ADMINISTRAȚIA REVISTEI.
Dl Geandomenico Serra, prof. la Universitatea din Cluj, a donat pentru fondul de susținere al revistei noastre 1000 lei, în amintirea învățătoarei Teresa Galetti, decedată de curând în Italia.

Dl Vasile Ivan, dir. școlaei primare No. 2 din Satulung, jud. Brașov, a donat pentru acelaș scop suma de 500 lei.

Le mulțumim din tot sufletul.

*

Revista „Satul și Școala” apare prin bunăvoința unor distinși colaboratori și prin străduința a trei profesori, cari adeseori au fost îmbiați de învățători spre o asemenea indeletnicire. Ea a fost expedită unui mare număr de învățători, fără să ne facem iluzia că va fi primită de toți.

Acei cari-și fac o plăcere din a citi pagini bine gândite și bine scrise, au primit revista cu o simpatie care ne-a făcut o deosebită plăcere. Ingnijindu-se și de hrana sufletului, ei n'au ezitat să rupă din puținul lor plata unui abonament și să ne trimită o vorbă de prietenească încurajare și de aceea le mulțumim.

Acei cari socotesc zădarnică truda cititului și poate și a gânditului, ne-au înapoiat-o.

Nu suntem supărați pe nimeni. Suntem însă indignați că s'au găsit învățători cari, lipsiți de respect pentru o muncă și o jertfă care nu-s ale lor, ne-au înapoiat revista cu fel de fel de inscripții, — făcând-o inutilizabilă, — sau cu banda de adresă ruptă. În felul acesta ne expun la o continuă pierdere, pentrucă nu știm pe cine să ștergem din lista abonaților. De aceea, spre marele nostru regret, continuăm a o trimite acestora din urmă, așteptând din partea lor un refuz cinstit.

Cele mai multe refuzuri le-am primit dela învățătorii unui județ cu numeroase școli minoritare, întreținute de Stat. O regretabilă și simptomatică aversiune pentru scrisul românesc. *De ce?*

*

EXAMENELE DE DIFERENȚA ALE NORMALIȘTILOR. Examenele de diferență aprobate normaliştilor se vor ține la București, Iași, Cluj și Cernăuți. Ele vor începe la 11 Aprilie. Inscrierile se fac la Inspectoratele școlare respective. Taxa de înscriere este de 1000 lei.

Au dreptul la aceste examene numai absolvenții școalelor normale, nu și învățătorii proveniți din ajutoari de învățători.

*

PREMIILE „ARHIVEI DE FOLKLOR A ACADEMIEI ROMÂNIE”. A trecut mai bine de an de când Academia Română, în marea ei grije, pentru civilizația poporului nostru dela țară, a înființat „Arhiva de Folklor”. (Vezi articolul „Culegeți folklor” din întâiul număr al acestei reviste). Întâiul ei gând a fost să organizeze o culeger cât mai grabnică și mai sistematică a materialului nostru folkloric. La „Apelul” adresat de „Arhivă” la începutul anului 1931 către „intelectualii satelor”, prin care le cerea să-i trimită culegerile lor folklorice și să răspundă chestionarelor pe cari li se va adresa din când în când, au intrat sute de caiete cu culegeri.

Încă dela început „Arhiva” a promis că va răsplăti cu diferite premii pe cei mai harnici, mai conștiincioși și mai pricepuți culegători. Iată tabloul celor premiați pentru culegerile făcute în cursul anului 1931:

Premiul I lei 2000: Gh. Bădescu-Aluniș, învățător în Aluniș, jud. Olt; *premiul II lei 1500:* G. G. Fierăscu, învățător în Păușești, jud. Vâlcea; *premiul III lei 1000:* P. Hossu-Longin, învățător în Vulcan, jud. Hunedoara.

3 premii à 500 lei au fost distribuite d-lor: V. Babiuc, învățător în Satul-Mare, jud. Rădăuți; M. D. Nițu, învățător în Știrbești, jud. Vâlcea; P. Lenghel, învățător în Bârsana, jud. Maramureș; C. N. Gafițescu, învățător în Dumbrăveni, jud. Botoșani; I. N. Dumitrescu-Bistrița, învățător în Valea-Copcii, jud. Mehedinți.

Un premiu de lei 500, destinat unui elev normalist a fost dat lui: Filip Șopoteanu, cl. VII, școala normală din Cetatea-Albă.

Aceste premii vor fi împărțite și în anii următori.

Nădăjduim că intelectualii satelor noastre, convinși de importanța deosebită a

culegerii folklorului românesc, se vor îndemna la muncă și vor trimite materialele pe cari le au cules Arhivei de Folklor a Academiei Române (Cluj, str. Elisabeta No. 23). Oricine va scrie la această adresă va primi imediat chestionare cu instrucții, pentru a putea contribui la frumoasa acțiune a culegerii folklorului nostru, acțiune care este în același timp și o datorie națională.

*c

LIGA NAȚIUNILOR ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL NOSTRU PRIMAR. Biroul internațional de educație al Ligii Națiunilor a rugat Ministerul nostru de Instrucție să-i răspundă asupra unor chestiuni în legătură cu învățământul primar din România.

Chestionarul cuprinde următoarele întrebări:

1. Care este numărul copiilor în vârstă de școală între 7—14 ani din anul școlar 1930—1931?

2. Care este procentajul copiilor admiși în școlile primare?

Biroul arată că are informațiuni că procentajul global este de 43.84.

3. Care este numărul copiilor cari trec din școlile primare în școlile imediat superioare?

4. Care este numărul sălilor de clasă din toată țara, special construite pentru învățământ?

5. Care este numărul mediilor normale al copiilor ce pot fi cuprinși într'o școală primară, după regulamentele noastre de învățământ?

6. După ce norme se construiesc școlile și materialul școlar, începând dela imobilul propriu zis până la bănci, catedre și table?

7. Care este devizul prevăzut de Ministre, relativ la costul mediu al unei săli construite și echipate complet, fără a socoti materialul didactic?

8. Pentru școlile ce urmează să se construiască, ce gen este acceptabil: 1. 2. 3. 4. 5. 6 sau 7 săli de clasă?

9. La școlile sunt prevăzute săli de gimnastică, săli de dușuri, sau nu?

10. Biroul cere — dacă este posibil — un deviz al unei școale de curând construite, un bilanț de cheltueli, detaliat și real.

11. Ce reforme sunt necesare pentru desăvârșirea actualului material didactic?

E

O APRECIERE BINEMERITATĂ.

Di N. Iorga, Prim-ministru scrie în „Neamul Românesc“, următoarele cuvinte de laudă și îmbărbătare despre prietenul și colaboratorul revistei noastre:

„Traian Mager nu este un om căruia după sfârșitul vieții să i se arăte meritele și aceste rînduri nu sînt un necrolog.

E un contemporan al nostru, profesor la o școală normală din Arad, și a fost mulți ani de zile învățător în ținutul Hălmgăului.

Învățător după Unire. Și în acest timp

el n'a căutat să ajungă la situații între colegii săi, nu i-a grupat pentru „apărarea drepturilor“, nu și-a suflecat mâinile pentru pugilat contra autorității școlare, nu s'a lăsat sedus de exemple norocoase ale înălțării învățătorului prin politică.

Ci a strins știri asupra regiunii sale, le-a clasat, a tras foloase dintr'însele, și-a făcut un întreg corp de învățători cu privire la acele locuri atît de originale și interesante. Fotografii luate de dînsul singur împodobesc manuscrisul, a cărui tipărire se impune.

Dar nu crede măcar că a făcut o carte. E numai un ajutor, spune el, pentru ca elevii săi să ajungă a nu fi teoreticieni fără folos, ci oameni practici, știînd bine întăiu ce e în jurul lor, ca să ajungă a înțelege ce este țara și a lucra pentru dînsa efectiv.

Tipul de învățător „Traian Mager“, *aceia* trebuie susținut și încurajat“.

C ă r t i, R e v i s t e.

G. GAYAN:
Dieu chez les Soviets

Desrădăcinarea din creierul poporului rus a ideii de Dumnezeu, îndepărtarea privirii poporului rus dela cruci și icoane; impunerea tăcerii aspirațiilor poporului rus; impunerea tăcerii vocilor tradiției acestui popor slav și însăși Creațiunii, dată ce pretind în acest straniu Sinai — cum a devenit Moscova — *educatorii* improvizați a unei mari națiuni.

Dar ei au constatat zădărnicia sforțărilor lor și cu febrilă și turburată acțiune pedagogică, repede și nervoși caută un mod sigur de a putea face să cadă la picioarele lor umanitatea.

Ivan Zarianow, în lucrarea sa: „*Propaganda antireligioasă*“ (1926), nu neagă obstacolele de care se izbește această satanică propagandă, în sufletele mulțimii din Rusia.

Zarianow își dă seama, că umbra crucii lui Isus, imaginea neștearsă a Fiului

lui Dumnezeu dau naștere în sufletele muncitorilor și țăranilor ruși, la alte reflecții decât acelea căutate sau impuse de pedagogii Satanei.

Portretul lui Lenin, portretul lui Carl Marx și a celorlalți reprezentanți ai geniului distructiv, ar produce alte asociațiuni de idei, ar conduce la alte sentimente și către un alt ideal, care toate ar ajută organizării proletariatului și a luptei claselor. Dar cu toate sforțările slujitorilor Satanei, crucea nu poate fi smulsă din sufletul mușicului, femeii și copilului.

Zarianow și-a pus și el întrebarea firească: de ce oare atâtea savanți au crezut și cred în Dumnezeu: *Newton, Darwin*, care se descoperă când pronunța numele Creatorului și alții. Nu știm ce o fi rezultat în creierul lui Zarianow, după ce și-a pus această întrebare, dar știm că s'a hotărît să arate cu orice mijloace — ori cît de barbare — atât țăranului, cât și lucrătorului rus, că religia din punct de

vederea social, este stricătoare, nefolositoare.

În numele ideii de luptă de clasă, *Zarrianow* vrea să combată *crezul și morala bătrândă*, adânc înrădăcinată în sufletul slav.

Vrea să înlăture vechea morală pentru că e burgheză; burgheză e și pudoarea. Să nu mai înfrânăm deci instinctele căci numai astfel ne vom ridica deasupra nivelului capitalist. Și toate întreprinderile sovietice brodate pe această satanică concepție, duc la boli, la moarte prematură, prin istovire fizică, distrugere psihică sau sinucidere.

Niciodată însă nu vor reuși să distrugă în sufletul slav al muncitorilor și țăranilor ruși, prin mijloacele *pedagogiei răului*, *credința*.

Dr. OD. APOSTOL.

MAMA ȘI SUFLETUL COPILULUI, de *Felicia Anastasiu* (35 lei, la autoare, Școala de fete Nr. 15 Sf. Elefterie, București).

În literatura noastră sunt foarte rare lucrările, cu caracter pedagogic, care să poată fi puse în mâna părinților, chiar când n'au o pregătire pedagogică specială.

Conștientă de importanța mamei în educația copiilor, autoarea încearcă, cu deplin succes, să dea o serie de înțelepte îndrumări în această direcție. Sunt sfaturi isvorâte dintr'o lectură bogată și bine utilizată și dintr'o experiență luminată de învățatură și încălzită de o duioasă dragoste pentru copii.

*

Din inițiativa Institutului de istorie universală al Universității din Cluj, a apărut volumul „*Inchinare lui NICOLAE IORGA, cu prilejul împlinirii a 60 de ani*”.

Numărul foarte mic de exemplare, precum și condițiunile tipografice, excepțional de alese, în care a fost imprimată această operă, au ridicat mult prețul (1000 lei).

Printre numeroasele articole se remarcă acele scrise de d.d. *Ștefan Metes*: *Bibliografia operelor D-lui N. Iorga și **) Contribuții nouă privitoare la situația agrară a Românilor de pe teritoriul cetaților regale-îiscale din Transilvania; *Ion Breazu*: *Dora d'Istria și Edgar Quinet*; *Silviu Dragomir*: *Încă ceva despre scrisoarea apocrifă a lui Mihai-Viteazul*; *Acaria Kasterska*: *Les Roumains dans une épopée polonaise du XVII-e siècle*; *At. Lapedatu*: *Din grijile și greutatea unei domnii*. — Opt scrisori ale lui Gheorghe Ștefan Vodă; *Ștefiu Pușcariu*: *Despre neologisme*; *Petre Sergescu*: *Scrisori inedite ale lui V. Alecsandri și Odobenaru*.

*

LUPTELE DE EMANCIPARE ALE ROMÂNILOR DIN ARDEAL ÎN LUMINA EUROPEANĂ, de *George Moroianu*, Rectorul Academiei Comerciale din Cluj (Cultura Națională — București).

Lucrarea este extrasă din opera comemorativă „*Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, 1918—1928*”, vol. III. Autorul arată pe larg ce răsunset au avut, în Apus, luptele pentru apărarea și afirmarea naționalității române în Ardeal. Opera prezintă două însușiri rare: după 1890 autorul a luat parte activă la organizarea propagandei în Apus, în favoarea Românilor subjugăți; mărturiile sale, de o valoare excepțională pentru istorie, sunt înfățișate într'un stil de fin povestitor, astfel că lectura se face cu o deosebită plăcere.

Pentru lămurirea opiniei publice europene, indusă în eroare de propagandiștii maghiari, se anunță o ediție în limba franceză a acestei valoroase opere. (D. G.)

H. SCHARRELMANN: „*Degețel*”, trad. D-na Speranța Nășipeanu. Edit. Cultura Românească, București. — Lei 40.

În această povestire, plină de învățatură pentru copii, se povestesc isprăvile unui băiețel mic cât un deget.

Recomandăm această carte pentru bibliotecile școlare și ca premiu pentru școlari.